

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ

ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ-ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΣΤΗΝ «ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Τίτλος: «Ο εθισμός στο διαδίκτυο και η συσχέτιση του με την
κοινωνικό-οικονομική κρίση σε φοιτητές του ΑΤΕΙ»

Θεσσαλίας

Κατσαβριά Βασιλική

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Χρυσή Χατζόγλου	Αναπλ. Καθηγήτρια	Επιβλέπουσα Καθηγήτρια
Ευαγγελία Κοτρώτσιου	Καθηγήτρια Νοσηλευτικής	Μέλος Τριμελούς Επιτροπής
Μαίρη Γκούβα	Αναπλ. Καθηγήτρια	Μέλος Τριμελούς Επιτροπής

Λάρισα, 2015

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ-
ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗΝ «ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ»**

ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ

**The internet addiction and the correlation with the socio-economic
crisis in students of ATEI Thessalias**

Λάρισα, 2015

Πινακάς Περιεχομένων

Πίνακας Περιεχομένων.....	σελ.3
Περίληψη.....	σελ.4
Abstract.....	σελ.5
1.Εισαγωγή.....	σελ.6
ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	
2.Εθισμός στο διαδίκτυο	
2.1Ορισμοί του εθισμού στο Διαδίκτυο.....	σελ.7
2.2 Τύποι εθισμού στο Διαδίκτυο.....	σελ.8
2.3 Αίτια Εθισμού στο Διαδίκτυο.....	σελ.9
2.4 Συμπτώματα εθισμού στο διαδίκτυο.....	σελ.10
2.5 Ομάδες επιρρεπείς στον εθισμό του διαδικτύου.....	σελ.11
2.6 Επιπτώσεις εθισμού στο διαδίκτυο στην προσωπική και επαγγελματική ζωή του χρήστη.....	σελ.12
2.7Επιπολασμός του εθισμού στην Ελλάδα και στον υπόλοιπο κόσμο.....	σελ.13
3.Οικονομική κρίση	
3.1Ορισμός οικονομικής κρίσης.....	σελ.16
3.2 Επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ψυχική υγεία του ατόμου.....	σελ.17
3.3 Φοιτητές και οικονομική κρίση.....	σελ.18
4.Σκοπός της έρευνας.....	σελ.21
ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	
5.Πληθυσμός Μελέτης και Μέθοδος.....	σελ.22
5.1Ερωτηματολόγιο.....	σελ.22
5.2Στατιστική ανάλυση.....	σελ.24
6.Αποτελέσματα.....	σελ.25
7.Συζήτηση.....	σελ.38
8 Βιβλιογραφία.....	σελ.43
9 Παράρτημα 1.....	σελ.48

Περίληψη

Η χρήση του διαδικτύου τελευταία έχει παρουσιάσει σημαντική αύξηση σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι ώρες που περνούν οι χρήστες συνδεδεμένοι στο διαδίκτυο αυξάνονται συνεχώς με αποτέλεσμα να δημιουργούνται σοβαρά προβλήματα που επιβαρύνουν την προσωπική, επαγγελματική και κοινωνική ζωή. Παράλληλα όμως τα τελευταία χρόνια η παγκόσμια κοινότητα αντιμετωπίζει μιας μεγάλης έντασης οικονομική κρίση η οποία με τη σειρά της επηρεάζει αρνητικά τη καθημερινή ζωή του σύγχρονου ανθρώπου. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνηθεί αν η οικονομική κρίση επηρεάζει τη χρήση και τον εθισμό στο διαδίκτυο σε φοιτητές του ΑΤΕΙ Θεσσαλίας, αν η οικονομική κρίση αποτελεί παράγοντα κινδύνου στην εμφάνιση εθισμού στο διαδίκτυο και αν η επαγγελματική απασχόληση καθώς και η ύπαρξη εξωσχολικών δραστηριοτήτων λειτουργούν ως ανασταλτικοί παράγοντες στην ανάπτυξη εθισμού στο διαδίκτυο. Για την διερεύνηση του σκοπού αυτού καταρτίστηκε ερωτηματολόγιο βασισμένο στο διαγνωστικό εργαλείο IAT (InternetAddictionTest). Η έρευνα διεξήχθη τον Ιούνιο του 2014 σε 632 φοιτητές. Βρέθηκε ότι το 6,2% του πληθυσμού του δείγματος παρουσιάζει μέτρια εθιστική συμπεριφορά και ένα 0,5% σοβαρό εθισμό. Τα επίπεδα εθισμού στο διαδίκτυο επηρεάζονται από το αν δουλεύει κάποιος παράλληλα με τις σπουδές του και από το μηνιαίο εισόδημα το οποίο λαμβάνει από την εργασία του, από τον ημερήσιο χρόνο που αφιερώνει ο φοιτητής-τρια σε δραστηριότητες εκτός σχολής, από το χρόνο που δαπανάει καθημερινά στο διαδίκτυο και από τις λειτουργίες που χρησιμοποιεί περισσότερο. Επίσης, βρέθηκε ότι ο κίνδυνος ανάπτυξης εθισμού στο διαδίκτυο είναι μεγαλύτερος στους φοιτητές-τριες που αναφέρουν ότι δυσκολεύονται να πληρώσουν τους λογαριασμούς του σπιτιού τους και τη συνδρομή στο διαδίκτυο καθώς και σε αυτούς που ενόψει οικονομική κρίσης για να εξασφαλίσουν χρήματα θα σταματούσαν τις δραστηριότητες τους. Επομένως η οικονομική κρίση είναι ένας παράγοντας που επηρεάζει τον εθισμό στο διαδίκτυο και το επάγγελμα και οι δραστηριότητες μπορούν να λειτουργούν ως ανασταλτικός παράγοντας στην εμφάνιση του φαινομένου.

Λέξεις κλειδιά

Διαδίκτυο, εθισμός, φοιτητές, οικονομική κρίση, επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης.

Abstract

Use of the Internet lately has significantly been increased worldwide. The time users spend browsing the internet is constantly increased resulting to serious consequences incurred in personal, professional and social life. At the same time in recent years the world community is encountering an intensive economic crisis which in turn negatively affects the daily life of modern man. The purpose of this study was to explore whether the economic crisis is affecting the use and addiction to internet, whether the economic crisis is a risk factor in the appearance of addiction to the internet and if the occupation and the existence of extra-curricular activities act as barriers to the development of addiction to the internet on students of Technological Educational Institute of Thessaly. To investigate the objective of this, a questionnaire was prepared based on the diagnostic tool IAT (Internet Addiction Test). The survey was conducted in June of 2014 on 632 students. It was found that 6.2% of the sample population has moderately addictive behavior and 0.5% has a serious addiction. Addiction levels to the internet are affected by someone working while studying and his monthly income, by daily time spent by the student in activities besides school, by the time spent daily on the internet and by the operations mostly used. Also found that the risk of developing Internet addiction is higher among students who said they had difficulty paying their bills and internet subscription and to those who due to economic crisis would stop all their activities in order to obtain money. Therefore, the economic crisis is a factor that affects on Internet addiction and occupation and activities may act as a deterrent to the emergence of the phenomenon.

Key Words

Internet, addiction, students, economic crisis, effects of the economic crisis.

1.Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια το διαδίκτυο έχει εισβάλει και έχει προκαλέσει μεγάλες αλλαγές στη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου, εισάγοντας στοιχεία που σχετίζονται με την πρόσβαση στη πληροφόρηση, στην κοινωνική αλληλεπίδραση καθώς και στοιχεία που βοηθούν στις διαδικασίες μάθησης τόσο στους φοιτητές όσο και στους μαθητές. Η συμβολή του διαδικτύου στους παραπάνω τομείς κρίνεται ως θετική (Byun et al. , 2009).

Η συνεχόμενη όμως αύξηση ανθρώπων που αναφέρουν ότι η αυξημένη «ενασχόληση με το διαδίκτυο για άντληση αισθήματος ικανοποίησης που συνοδεύεται από αύξηση του χρόνου που καταναλώνεται για την άντληση αυτού του συναισθήματος» καθώς και ο ολοένα αυξανόμενος αριθμός νοσηλειών που γίνονται παγκοσμίως σε άτομα που φέρουν συμπτώματα εξαιτίας της υπερβολικής ενασχόλησης τους με το διαδίκτυο προβληματίσε την επιστημονική κοινότητα και έθεσε το ερώτημα του εθισμού στο διαδίκτυο.

Ο εθισμός στο διαδίκτυο είναι μια σχετικά νέα μορφή εξάρτησης, με την πρώτη περίπτωση να περιγράφεται το 1997 στις Η.Π.Α. Το πρώτο κέντρο απεξάρτησης λειτούργησε το 1995 στην Πενσυλβάνια των Η.Π.Α ενώ ένα χρόνο αργότερα ο ψυχίατρος Ivan Goldberg (1996) υιοθέτησε τον όρο Internet addiction (Εθισμός στο διαδίκτυο). Οι πρώτες περιπτώσεις εθισμού στο διαδίκτυο αφορούσαν κυρίως ενήλικες αλλά στα επόμενα χρόνια το φαινόμενο επεκτάθηκε σε όλες τις ηλικιακές ομάδες.

Παράλληλα όμως τα τελευταία χρόνια δραματικές επιπτώσεις στη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου έχει φέρει και η μεγάλης έντασης οικονομική κρίση που αντιμετωπίζει η παγκόσμια κοινότητα. Μελέτες έδειξαν ότι η ανεργία, η ανασφάλεια στην εργασία και η απώλεια του εισοδήματος, βασικά χαρακτηριστικά μιας οικονομικής κρίσης, έχουν επίδραση στη ψυχική υγεία του ατόμου και δημιουργούν πολλές διαταραχές όπως άγχος και κατάθλιψη καθώς και προβλήματα εθισμού (Stuckler et al., 2009).

Στη παρούσα έρευνα και έχοντας υπόψη τα παραπάνω θα εξεταστεί αν η χρήση και ο εθισμός στο διαδίκτυο επηρεάζεται από την οικονομική κρίση.

2.Εθισμός στο Διαδίκτυο

2.1 Ορισμοί του Εθισμού στο Διδικτύο

Πρίν αναφερθούν οι ορισμοί του εθισμού στο διαδίκτυο οφείλεται να επισημανθεί ότι στη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχουν αρκετοί όροι οι οποίοι χρησιμοποιούνται για την υπερβολική χρήση του διαδικτύου όπως Διαταραχή Διαδικτύου, Εθισμός στο διαδίκτυο, Εξάρτηση από το Διαδίκτυο, Ψυχαναγκαστικό Internet και Εθισμός στον υπολογιστή (Shapisaetal.,2003,Widyanto and Griffiths,2006). Ο λόγος ύπαρξης τόσων πολλών όρων για την υπερβολική χρήση του διαδικτύου έγκειται στη συνεχόμενη διαμάχη της επιστημονικής κοινότητας για το αν μπορεί να χαρακτηριστεί ως παθολογική.

Όπως λοιπόν είναι αναμενόμενο έχουν διατυπωθεί πολλοί ορισμοί για τον εθισμό στο διαδίκτυο κατά την διάρκεια των τελευταίων χρόνων. Ο Block (2006) προσπαθώντας να ορίσει την Παθολογική Εμπλοκή στο Διαδίκτυο αναφέρει ότι αυτή σχετίζεται με συμπεριφορές τόσο κατά το διάστημα που ο χρήστης είναι συνδεδεμένος όσο και κατά το διάστημα που δεν είναι συνδεδεμένος σε αυτό. Οι συμπεριφορές αυτές σχετίζονται κυρίως με την απώλεια της αίσθησης του χρόνου, παραμέληση βασικών αναγκών, συμπτώματα στέρησης όπως, θλίψη, άγχος, θυμός καθώς και χαμηλή κοινωνική και εργασιακή απόδοση όταν δεν είναι δυνατή η πρόσβαση στο διαδίκτυο. Οι Morahan και Schumacker (2000) υποστηρίζουν ότι το διαδίκτυο παρέχει ένα μέρος για ξεκούραση και φυγή από τις πιέσεις της πραγματικότητας.

Οι Widyanto και Griffiths(2006) διατυπώνουν το πιο γενικό ορισμό της έννοιας του εθισμού στο διαδίκτυο, η οποία ορίζεται ως μη χημικός ή συμπεριφορικός εθισμός που περιλαμβάνει την αλληλεπίδραση ανθρώπου μηχανής. Αυτού του τύπου οι εξαρτήσεις μπορεί να είναι παθητικές ,όπως να παρακολουθεί κάποιος τηλεόραση ή ενεργητικές όπως να παίζει κανείς παιχνίδια.

Οι πιο εξειδικευμένοι ορισμοί που χρησιμοποιούνται περισσότερο για να προσδιορίσουν το φαινόμενο του εθισμού στο διαδίκτυο είναι:

- 1)Η ανικανότητα του ατόμου να ελέγξει τη χρήση του διαδικτύου, η οποία στο τέλος προκαλεί ψυχολογικές, κοινωνικές, επαγγελματικές ή σχολικές δυσκολίες στη ζωή του (Davis,2001, Shapira et al.,2000 ,Young, 1998).
- 2)Εθισμός στο διαδίκτυο είναι το φαινόμενο εκείνο κατά το οποίο ένα άτομο αυξάνει το χρόνο που επενδύει σε δραστηριότητες σχετικά με αυτό, παρουσιάζει δυσάρεστα

συναισθήματα όταν δεν είναι συνδεδεμένο, παράλληλα παρατηρείται αύξηση της ανοχής των επιπτώσεων όταν είναι συνδεδεμένο και αρνείται ότι έχει πρόβλημα (Kandell, 1998).

Τα κριτήρια που οριοθετούν την υπερβολική χρήση είναι τα παρακάτω:

- Συμπτώματα Συνδρόμου Στέρησης όπως ακούσια ή εκούσια κίνηση δαχτυλογράφησης των δαχτύλων του χεριού, άγχος, έμμομη σκέψη για το διαδίκτυο.
- Χρήση διαδικτύου προκειμένου να αποφευχθούν τα παραπάνω συμπτώματα.
- Παραμονή στο διαδίκτυο περισσότερο από ότι σκόπευε.
- Κατανάλωση υπερβολικού χρόνου και χρήματος σε δραστηριότητες σχετικές με το διαδίκτυο.
- Έκπτωση λειτουργικότητας σε κοινωνικό, οικογενειακό, προσωπικό επίπεδο, απώλεια ύπνου, παραμέληση φροντίδας εαυτού.

Με απλά λόγια ο εθισμός στο διαδίκτυο είναι ένας ευρύς όρος ο οποίος καλύπτει ένα φάσμα συμπεριφορών και ελέγχου των παρορμήσεων σχετιζόμενες με τη χρήση του διαδικτύου. Το κοινό στοιχείο είναι ότι η συμπεριφορά του ατόμου διαταράσσει την καθημερινότητα του και είναι ένας ψυχοπιεστικός παράγοντας για το περιβάλλον του. Δηλαδή το διαδίκτυο αποκτά μεγαλύτερη σημασία και προτεραιότητα στη ζωή του ατόμου από τους φίλους, την οικογένεια και την εργασία του, κυριαρχεί στη καθημερινότητα του και είναι ένα στοιχείο που δεν θέλει να αποχωριστεί.

2.2 Τύποι Εθισμού στο διαδίκτυο

Η K.S. Young (1988) καθηγήτρια ψυχολογίας στο πανεπιστήμιο του Πίτσμπουργκ και η πρώτη που υποστήριξε ότι ο εθισμός στο διαδίκτυο καλύπτει ένα ευρύ φάσμα συμπεριφορών και προβλημάτων ελέγχου παρορμήσεων ταξινομήσε τους εθισμούς σε πέντε βασικούς τύπους:

- Εθισμός στο διαδικτυακό σεξ ο οποίος ορίζεται ως καταναγκαστική χρήση ιστοσελίδων που απευθύνονται σε ενήλικες για διαδικτυακό σεξ και διαδικτυακό πορνογραφικό υλικό.
- Εθισμός στις διαδικτυακές σχέσεις ο οποίος ορίζεται ως η υπερβολική ενασχόληση σε διαδικτυακές διαπροσωπικές σχέσεις.
- Καθαροί καταναγκασμοί δηλαδή εμμονή με το τζόγο.
- Υπερβολική αναζήτηση πληροφοριών δηλαδή καταναγκαστική περιήγηση στο Διαδίκτυο ή καταναγκαστικές αναζητήσεις σε βάσεις δεδομένων.
- Εθισμός στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές ο οποίος ορίζεται ως εμμονή στα ηλεκτρονικά παιχνίδια

2.3 Αίτια εθισμού στο Διαδίκτυο

Για να μπορέσουν να προσδιοριστούν τα αίτια του φαινομένου του εθισμού έγινε αναζήτηση μέσω του ψυχοκοινωνικού μοντέλου (Beard,2005,Douglas et al., 2008). Αφού στο εν λόγω μοντέλο προστέθηκε και η παράμετρος της εθιστικής φύσης του διαδικτύου τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ένας μεγάλος αριθμός διαταραχών συνδέεται με την κατάχρηση στο διαδίκτυο. Συχνά παρατηρείται συννοσηρότητα με διαταραχές της διάθεσης, πιο συγκεκριμένα διπολικού τύπου και κοινωνικής φοβίας (Morahan-Martin, 2005 Sharira et al.,2000). Επίσης παρατηρείται ότι ένα μεγάλο ποσοστό ατόμων που είναι εθισμένο στο διαδίκτυο πληροί όλα τα κριτήρια για εξάρτηση από ψυχότροπες ουσίες (Anderson,2001,Baiet et al.,2001). Μία άλλη αιτία εθισμού στο διαδίκτυο είναι η ανάγκη μετριασμού έντονων αρνητικών συναισθημάτων (Morahan and Martin,2005). Σύμφωνα με τη Young (1998) το διαδίκτυο επιτρέπει στα άτομα που πιέζονται από την πραγματικότητα να αποσυμπιέζονται με τη βοήθεια του.

Ένα άλλο αίτιο που οδηγεί σε υπερβολική χρήση του διαδικτύου και κατά επέκταση σε εθισμό είναι η δυσλειτουργική κοινωνική συμπεριφορά σύμφωνα με την οποία το άτομο ορίζεται ως ανίκανο να δημιουργήσει ποιοτικές και έμπιστες κοινωνικές σχέσεις (Whang, Lee, and Chang,2003). Άλλες έρευνες ορίζουν τη συμπεριφορά αυτή ως κοινωνικό άγχος αφού έχει παρατηρηθεί ότι τα υψηλά ποσοστά κοινωνικού άγχους ήταν συσχετισμένα θετικά με υψηλά επίπεδα χρήσης του διαδικτύου (Hardie, Tee and Mou, 2007). Από την πλευρά της προσωπικότητας των χρηστών θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι οι «υπερ-χρήστες» υποφέρουν από χαμηλή αυτοεκτίμηση και συστολή είναι εσωστρεφείς και παρουσιάζουν κοινωνική απόσυρση (Yang et al.,2005).

Ωστόσο και κάποια χαρακτηριστικά του διαδικτύου λειτουργούν ως αίτια του εθισμού σε αυτό. Ένα από αυτά είναι το διαδραστικό κομμάτι του διαδικτύου το οποίο αναφέρεται στη παροχή βοήθειας, τη σύναψη σχέσεων και τη δημιουργία φίλων (Ridings and Gefen, 2004). Το παραπάνω αίτιο ενισχύεται περισσότερο όταν το άτομο υποφέρει από διαταραχή κοινωνικού άγχους.

Με βάση τις ψυχοδυναμικές θεωρίες, τις κοινωνικοπολιτικές θεωρίες και τις βιοϊατρικές θεωρίες τα αίτια για εμφάνιση εθισμού στο διαδίκτυο είναι διαφορετικά. Σύμφωνα με τις ψυχοδυναμικές θεωρίες ο εθισμός συνδέεται με ατομικά χαρακτηριστικά και τις εμπειρίες του κάθε ατόμου δηλαδή τα διάφορα γεγονότα της παιδικής ηλικίας του κάθε ατόμου σε συνδυασμό με τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη εθιστικής συμπεριφοράς. Οι κοινωνικοπολιτικές προσεγγίσεις συνδέουν τον εθισμό με τη φυλή, το φύλο, τη θρησκεία, τη χώρα και την οικονομική κατάσταση. Τέλος το βιοϊατρικό μοντέλο αναφέρει ότι ο εθισμός οφείλεται σε κληρονομικούς παράγοντες, σε

χημικές ανισορροπίες του εγκεφάλου και των νευροδιαβιβαστών τα οποία προκαλούν γενετική προδιάθεση στον εθισμό.

2.4 Συμπτώματα εθισμού στο διαδίκτυο

Η Αμερικάνικη ψυχιατρική ένωση αναφέρει ότι για να διαγνωσθεί ένα άτομο με εθισμό στο διαδίκτυο θα πρέπει να πληροί τρία ή και περισσότερα συμπτώματα από τα παρακάτω σωματικά και ψυχικά συμπτώματα για τουλάχιστον 12 μήνες.

Τα ψυχολογικά συμπτώματα είναι:

- Αδυναμία του ατόμου να σταματήσει τη δραστηριότητα.
- Επιθυμία να περνά ολοένα και περισσότερο χρόνο στο διαδίκτυο.
- Παραμέληση της οικογένειας και των φίλων.
- Συναισθηματικό κενό, ή αίσθημα ύφεσης ή ευερεθιστικότητα όταν δεν είναι συνδεδεμένο.
- Επανάπαυση στην οικογένεια και τους φίλους σχετικά με τις δραστηριότητες και τις ευθύνες που του αναλογούν.
- Προβλήματα με το σχολείο ή την εργασία.
- Αίσθηση ευεξίας, ευτυχίας και ευφορίας όταν είναι συνδεδεμένο στο διαδίκτυο.

Τα σωματικά συμπτώματα είναι:

- Το σύνδρομο καρπιαίου σωλήνα.
- Ξηροφθαλμία.
- Ημικρανίες και πονοκέφαλοι.
- Προβλήματα και πόνοι στη μέση.
- Διατροφικές ατασθαλίες, όπως για παράδειγμα η παράλειψη γευμάτων.
- Παραμέληση της προσωπικής υγιεινής.
- Διαταραχές του ύπνου και αλλαγές στις ώρες του ύπνου. (Young, 1999)

Υπάρχουν μια σειρά από συμπεριφορές οι οποίες μαρτυρούν τον εθισμό στο διαδίκτυο.

Οι πιο συνηθισμένες είναι οι ακόλουθες:

- Υπερβολική ενασχόληση με το διαδίκτυο.
- Χρήση του διαδικτύου για μεγάλα χρονικά διαστήματα για την επίτευξη της ικανοποίησης.
- Επαναλαμβανόμενες, ανεπιτυχείς προσπάθειες ελέγχου της χρήσης του διαδικτύου.

- Αισθήματα ανησυχίας, κακή διάθεση, κατάθλιψη, ευερεθιστότητα, όταν προσπαθούν οι άλλοι να περιορίσουν στο χρηστή το διαδικτύου.
- Περισσότερος χρόνος παραμονής στο διαδίκτυο από τον προβλεπόμενο.
- Απώλεια σημαντικών σχέσεων, της εργασίας, των εκπαιδευτικών ευκαιριών, της σταδιοδρομίας, εξαιτίας της αυξημένης χρήσης του διαδικτύου.
- Ψέματα στα μέλη της οικογένειας σε μια προσπάθεια απόκρυψης του εύρους της ενασχόλησης με το διαδίκτυο.
- Χρήση του διαδικτύου ως μέσον διαφυγής από τα προβλήματα ή ως μέσον απαλλαγής από αισθήματα δυσφορίας και άσχημης διάθεσης.

2.5 Ομάδες επιρρεπείς στον εθισμό στο διαδίκτυο

Όλες οι ηλικιακές ομάδες μπορούν να εμφανίσουν εθισμό στο διαδίκτυο αλλά από έρευνες παρατηρείται ότι κάποιες είναι πιο επιρρεπείς στην εμφάνιση εθισμού στο διαδίκτυο όπως οι έφηβοι, οι φοιτητές και οι ενήλικες άνδρες και γυναίκες που έχουν γεννηθεί τη δεκαετία του '50 (Young,1998). Η κάθε ομάδα εθίζεται στο διαδίκτυο για διαφορετικούς λόγους και αιτίες. Οι έφηβοι δαπανούν περισσότερο χρόνο στο διαδίκτυο με σκοπό να επικοινωνήσουν με τους συνομηλίκους τους και για να παίξουν ηλεκτρονικά παιχνίδια τα οποία από τη φύση τους είναι αρκετά ελκυστικά και εθιστικά. Ένας άλλος λόγος εθισμού των εφήβων στο διαδίκτυο είναι οι δυσλειτουργικές σχέσεις μέσα στην οικογένεια, τα δυσλειτουργικά πρότυπα επικοινωνίας και οι δυσκολίες στον καθορισμό των ορίων μέσα στις οικογένειες (Yen et al.,2007).

Όσον αναφορά την ηλικιακή ομάδα ανδρών και γυναικών που έχουν γεννηθεί στη δεκαετία του '50 οι έρευνες δείχνουν ότι περνούν αρκετό χρόνο σερφάροντας στο διαδίκτυο και μιλώντας (chat) με σκοπό να βρουν διαδικτυακό σύντροφο. Οι δικηγόροι αναφέρουν χαρακτηριστικά ότι ένα μεγάλο ποσοστό διαζυγίων οφείλονται στο διαδίκτυο.

Τέλος οι φοιτητές αποτελούν μια ακόμα ομάδα με αυξημένο κίνδυνο για την εμφάνιση εθισμού στο διαδίκτυο αφενός γιατί δεν ασκείται ο γονικός έλεγχος και αφετέρου επειδή το χρησιμοποιούν περισσότερο λόγο του εκπαιδευτικού προγράμματος σπουδών (Kandell,1998). Το 36% όλων των χρηστών του διαδικτύου έχει πρόσβαση μέσω πανεπιστημίων (Griffiths,2000). Τέλος επισημαίνεται ότι η ηλικία και η μόρφωση είναι παράγοντες που προδιαθέτουν εμφάνιση εθισμού παρά το φύλο και η φυλή (Hall and Parson, 2001).

2.6 Επιπτώσεις εθισμού στο διαδίκτυο στη προσωπική, κοινωνική και επαγγελματική ζωή.

Ο εθισμός στο διαδίκτυο έχει τόσο εσωτερικές όσο και εξωτερικές επιπτώσεις για τους χρήστες. Οι εσωτερικές επιπτώσεις αφορούν κυρίως την υγεία και την ψυχολογία του χρήστη, όπως διαταραχές ύπνου, κατάθλιψη, χαμηλή αυτοεκτίμηση, αυτοκτονικό ιδεασμό, μειωμένη φυσική δραστηριότητα (Hardie, 2007). Οι εξωτερικές επιπτώσεις αναφέρονται στη κοινωνική και επαγγελματική ζωή του (American Psychiatric Association, 2007).

Από έρευνες διαπιστώνεται ότι η υπερβολική χρήση του διαδικτύου μπορεί να διαταράξει τις ανθρώπινες σχέσεις όπως τις συναισθηματικές συναντήσεις, τις στενές φιλίες, τις σχέσεις γονέων παιδιών και τους γάμους. Χαρακτηριστικά σε μία έρευνα της Young το 1998 τα προβλήματα που είχαν τα άτομα που έκαναν υπερβολική χρήση διαδικτύου ανέρχονταν σε 56%.

Οι οικογενειακές σχέσεις φαίνεται να επηρεάζονται σε μεγαλύτερο βαθμό αφού ο αυξημένος χρόνος που δαπανάται στο διαδίκτυο επηρεάζει τις ευθύνες και τις υποχρεώσεις που έχει το μέλος μέσα στη οικογένεια. Συνήθως οι εθισμένοι στο διαδίκτυο χρήστες χρησιμοποιούν ως δικαιολογία την ενασχόληση τους με το διαδίκτυο για να αποφύγουν τις αναγκαίες καθημερινές δουλειές.

Επίσης όσο αφορά την κοινωνική ζωή του χρήστη εκτός πλαισίου οικογένειας και σύμφωνα με έρευνες του πανεπιστημίου Leeds παρατηρείται ότι η υπερβολική χρήση του διαδικτύου μπορεί να οδηγήσει σε κοινωνικό αποκλεισμό και κατάθλιψη. Οι χρήστες δεν αφιερώνουν χρόνο για να κοινωνικοποιηθούν με φίλους και νιώθουν μοναξιά και μελαγχολία.

Εκτός όμως από την προσωπική και κοινωνική ζωή η αυξημένη χρήση του διαδικτύου δημιουργεί και πολλά προβλήματα στην επαγγελματική του ζωή. Έχει παρατηρηθεί από μελέτες ότι η παραγωγικότητα των υπαλλήλων μειώνεται αισθητά από την άσκοπη πλοήγηση στο διαδίκτυο για λόγους μη σχετικούς με την εργασία τους (Young, 1998).

Τα συμπτώματα που παρουσιάζει κάποιος στον επαγγελματικό χώρο τα οποία και μαρτυρούν παθολογική εμπλοκή με το Διαδίκτυο είναι τα ακόλουθα:

- Η πλοήγηση απορροφά τον εργαζόμενο ακόμα και όταν η αναζήτησή του δεν είναι στοχευμένη.
- Συχνά και ενώ δεν είναι συνδεδεμένος στο διαδίκτυο καταστρώνει σχέδια για την επόμενη πλοήγηση.
- Επενδύει στο διαδίκτυο χρόνο που γνωρίζει ότι έπρεπε να διαθέσει στην εργασία.
- Παραμένει συνδεδεμένος περισσότερο χρόνο από ότι σκόπευε αρχικά.
- Και όταν έχει επίγνωση του προβλήματος, αδυνατεί να διακόψει ή με δυσκολία ελέγχει το χρόνο χρήσης του διαδικτύου.
- Οι οικείοι του παραπονιούνται συχνά για τη συγκεκριμένη συνήθεια.

- Απόκρυψη της διάρκειας παραμονής του στο διαδίκτυο.
- Για παρατεταμένη χρήση επικαλείται λόγους επαγγελματικού ενδιαφέροντος (Ullman, 2002).

2.7 Επιπολασμός της χρήσης και κατάχρησης του διαδικτύου

Το θέμα του εθισμού στο διαδίκτυο έχει απασχολήσει έντονα τους ερευνητές τόσο στην Ελλάδα όσο και σε ολόκληρο τον κόσμο. Ο αριθμός των σχετικών μελετών αυξάνεται συνεχώς το τελευταίο διάστημα με ανησυχητικά αποτελέσματα αναφορικά με τον αριθμό των εθισμένων χρηστών. Σύμφωνα με τα πρώτα επιστημονικά στοιχεία ο εθισμός των νέων στην Ελλάδα -σε μία χώρα με πολύ χαμηλή διείσδυση του διαδικτύου, φτάνει στο 8,2% μεταξύ των χρηστών. Το ποσοστό αυτό κρίνεται ως πολύ υψηλό και κατέχει την πρώτη θέση παγκοσμίως. Στην Νορβηγία έχουμε ποσοστό 1,98% των εφήβων, στην Ιταλία 5,4%, στην Νότια Κορέα 1,6%, και στην Κίνα δύο έρευνες δίνουν ποσοστό 2,4% και 5,52%. (Πίνακας1)

Πίνακας 1. Ποσοστό Εθισμού στο διαδίκτυο ανά χώρα

Χώρα	Internet Addiction	“Υψηλού Κινδύνου”	Πηγή
Νορβηγία	1,98%	8,68%	Johansson et al., 2004
Ελλάδα	1%	18,2%	Μονάδα Εφηβικής Υγείας (Μ.Ε.Υ.)
Κορέα	14%	37,9%	Kim et al., 2006
Κίνα	2,4%	22%	Sao et al., 2007

(Πηγή Μονάδα Εφηβικής Υγείας)

Σύμφωνα με τη μελέτη του Παρατηρητηρίου για την Κοινωνία της Πληροφορίας (ΚτΠ) αναφορικά με το προφίλ των Ελλήνων χρηστών διαδικτύου, βάσει της μέτρησης των δεικτών του σχεδίου δράσης i2010 για το 2007, στην Ελλάδα, πολύ υψηλό είναι το επίπεδο χρήσης των νέων τεχνολογιών στις νεαρές ηλικίες. Ειδικότερα οι ηλικίες 16-24 προσεγγίζουν τον ευρωπαϊκό μέσο όρο χρήσης. Συγκεκριμένα, στους νέους ηλικίας 16-20 ετών η χρήση Η/Υ και η πρόσβαση στο διαδίκτυο αγγίζει το 90% και 76% του γενικού πληθυσμού αντίστοιχα. Αξίζει να σημειωθεί ότι στους νέους ηλικίας 16-24 η καθημερινή χρήση του διαδικτύου το 2007 είναι στο 65% από 46% το 2005, παρουσιάζοντας σημαντική αύξηση κατά την τριετία της μελέτης. Στις νεαρές ηλικίες παρατηρείται έντονη χρήση των νέων τεχνολογιών ακόμη και από άτομα χαμηλότερου μορφωτικού επιπέδου, το οποίο συνεπάγεται ότι στις νέες γενιές το επίπεδο εξοικείωσης με τις νέες τεχνολογίες δεν επηρεάζεται τόσο έντονα από το μορφωτικό επίπεδο.

Σύμφωνα με την ίδια έρευνα ανοδική είναι η χρήση των νέων τεχνολογιών σε όλες τις περιφέρειες της χώρας. Τα υψηλότερα ποσοστά στη χρήση διαδικτύου εμφανίζονται στις περιφέρειες Αττικής (41,2%), Νοτίου Αιγαίου (31,4%) και Κεντρικής Μακεδονίας (29,7%). Στις αγροτικές περιοχές, παρόλο που η καθημερινή χρήση του διαδικτύου εξακολουθεί να είναι σε πιο χαμηλό επίπεδο από τις υπόλοιπες περιοχές της χώρας, παρουσιάζει από το 2005 μεγάλη αύξηση της τάξης των 11 ποσοστιαίων μονάδων. (Μελέτη του Παρατηρητηρίου για την ΚτΠ αναφορικά με το προφίλ των Ελλήνων χρηστών διαδικτύου, βάσει της μέτρησης των δεικτών του σχεδίου δράσης i2010 για το 2007).

Επίσης στην ίδια έρευνα παρατηρείται ότι η διείσδυση του διαδικτύου στα ελληνικά νοικοκυριά σημειώνει σταθερή ανοδική πορεία τα τελευταία έτη. Με σχεδόν 4 στα 10 νοικοκυριά να είναι στα τέλη του 2008 συνδεδεμένα στο διαδίκτυο (39,4%), ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης της πρόσβασης για την τετραετία 2005-2008 διαμορφώνεται στο 17,6%.

Τα ποσοστά πρόσβασης στο διαδίκτυο με βάση δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος, προκύπτει ότι τα πρωτεία στη χρήση κατέχουν:

- οι άνδρες
- οι νέοι, ιδιαίτερα των ηλικιών 16-24
- τα άτομα υψηλού μορφωτικού επιπέδου και
- οι κάτοικοι των μεγάλων αστικών κέντρων

Σύμφωνα με έρευνα του ΤΕΙ Αθήνας το 13% των Ελλήνων φοιτητών είναι εξαρτημένοι από το διαδίκτυο και το χρησιμοποιούν 24 ώρες την εβδομάδα. Η έρευνα είναι από τις πρώτες που έχουν γίνει στην Ελλάδα και αναλύει την εξάρτηση από το διαδίκτυο των φοιτητών ΑΕΙ και ΤΕΙ και διεξήχθη από τον Ιούλιο του 2008 μέχρι τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους.

Σύμφωνα με τους ερευνητές το δείγμα επιλέχθηκε τυχαία και το μέγεθός του ήταν 1207 φοιτητές των 5 Σχολών του ΤΕΙ Αθήνας, του Οικονομικού Πανεπιστημίου, του

Γεωπονικού Πανεπιστημίου και του Πανεπιστημίου Αθηνών. Η ηλικία των φοιτητών ήταν από 18 έως 28 χρονών. Οι 585 από αυτούς ήταν άντρες και οι 622 γυναίκες. Η μέση ηλικία των φοιτητών είναι 21 χρονών. Τα συμπεράσματα της έρευνας όπως παρουσιάστηκαν παραθέτονται στη συνέχεια (Frangos et al., 2009)

- 13% είναι εξαρτημένοι στο διαδίκτυο, σύμφωνα με τα κριτήρια της Young (ικανοποιούν 5 τουλάχιστον από τα κριτήρια)
- 21% είναι οι προεξαρτημένοι (ικανοποιούν 3-4 κριτήρια της Young)
- Μεταξύ των εξαρτημένων στο διαδίκτυο, οι άντρες είναι περισσότεροι από τις γυναίκες (63% άνδρες – 37% γυναίκες).
- Οι εξαρτημένοι στο διαδίκτυο χρησιμοποιούν το διαδίκτυο 24 ώρες την εβδομάδα κατά μέσο όρο. Οι φοιτητές που σπουδάζουν γνωστικά αντικείμενα που προϋποθέτουν μεγαλύτερη ενασχόληση με τον Ηλεκτρονικό Υπολογιστή, όπως οι φοιτητές Πληροφορικής παρουσιάζουν διπλάσιο ποσοστό, εξάρτησης από το διαδίκτυο (16%).
- Το 50% των εξαρτημένων στο διαδίκτυο βρίσκεται μεταξύ 18-20ετών.
- Οι εξαρτημένοι στο διαδίκτυο χρησιμοποιούν πολύ περισσότερο από τους μη εξαρτημένους το chat και τα παιχνίδια στο διαδίκτυο.
- Το 27% των εξαρτημένων στο διαδίκτυο χρησιμοποιούν το chat για πάνω από 5 ώρες καθημερινά.
- Το 53% των εξαρτημένων στο διαδίκτυο έχει χαμηλή ακαδημαϊκή επίδοση (μέχρι 6,5 ,σε κλίμακα από 1 μέχρι 10).
- Το 47% των εξαρτημένων στο διαδίκτυο νιώθουν μόνοι και απροστάτευτοι σε σύγκριση με το 10,5% των μη εξαρτημένων.
- Παρατηρούμε ότι το 29 % των εξαρτημένων στο διαδίκτυο παίρνει ναρκωτικές ουσίες τουλάχιστον μια φορά την ημέρα.
- Το 20% των εξαρτημένων στο διαδίκτυο καταναλώνει πάνω από 5 κανονικά ποτήρια οινοπνευματωδών ποτών την ημέρα.

Σε μία ακόμα έρευνα που διεξήχθη σε 514 φοιτητές βρέθηκε ότι το 42% της διασποράς της παθολογικής εμπλοκής με το διαδίκτυο επηρεάζεται από τον ημερήσιο χρόνο της χρήσης του διαδικτύου, της χρήσης αλληλεπιδραστικών παιχνιδιών μέσω διαδικτύου, της διενέργειας γνωριμιών με νέα πρόσωπα μέσω διαδικτύου και της συμμετοχής σε χώρους συζητήσεων. Βρέθηκε επίσης ότι το 26% των ατόμων το οποίο βρίσκεται σε κίνδυνο για ανάπτυξη παθολογικής εμπλοκής με το διαδίκτυο εμφάνισαν σημαντικά υψηλότερα επίπεδα διαδικτυακού εθισμού με τον τζόγο, σεξουαλικού διαδικτυακού εθισμού, αυτοκτονικότητας και κατάχρησης αλκοόλ, σε σύγκριση με τις άλλες ομάδες (Τσουβέλλας και Γιωτάκος, 2011).

Τα τελευταία χρόνια, ένας αυξανόμενος αριθμός μελετών για τον εθισμό στο διαδίκτυο προέρχονται από την ηπειρωτική Κίνα. Με βάση τα κριτήρια της Young για τον εθισμό, τα

αποτελέσματα αποκαλύπτουν ένα ευρύ φάσμα του εθισμού στο διαδίκτυο από 2,4% έως 12,90%. Το μέσο ποσοστό εθισμού των οκτώ μελετών σε σύνολο 7,656 ερωτηθέντων είναι 7,70% με τυπική απόκλιση 3,58. Το ποσοστό του εθισμού είναι υψηλότερο μεταξύ των φοιτητών κολεγίου (9,45%) σε σύγκριση με μαθητές του λυκείου (5,95%) ωστόσο, η προειδοποίηση εδώ είναι η μελέτη των Chen and Luo (2007) που χρησιμοποιούνται 4 θετικά στοιχεία (αντί των 5 που προτείνει η Young, 1998). Έτσι, ο αριθμός των ποσοστών αυτών ενδέχεται να είναι ελαφρώς υπερεκτιμημένος.

Δύο μελέτες από το Χονγκ Κονγκ διαπίστωσαν πολύ διαφορετικό αποτέλεσμα. Ο Leung (2004) πήρε μια τυχαία δειγματοληψία 976 διαδικτυακών χρηστών ηλικίας από 16 έως 24. Χρησιμοποιώντας τον έλεγχο Young για εθισμό στη χρήση του διαδικτύου, ο Leung διαπίστωσε ότι το 37,9% μπορεί να χαρακτηριστεί ως εθισμένο στο διαδίκτυο.

3 Οικονομική κρίση

3.1 Ορισμός οικονομικής κρίσης

Οικονομική κρίση είναι το φαινόμενο κατά το οποίο μια οικονομία χαρακτηρίζεται από μια διαρκή και αισθητή μείωση της οικονομικής της δραστηριότητας. Όταν λέμε οικονομική δραστηριότητα αναφερόμαστε σε όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας, όπως η απασχόληση, το εθνικό προϊόν, οι τιμές, οι επενδύσεις κ.λπ. Ο βασικότερος δείκτης οικονομικής δραστηριότητας είναι οι επενδύσεις, οι οποίες, όταν αυξομειώνονται, συμπαρασύρουν μαζί τους και όλα τα υπόλοιπα οικονομικά μεγέθη. Η οικονομική κρίση αποτελεί τη μία από τις δύο φάσεις των οικονομικών διακυμάνσεων και συγκεκριμένα τη φάση της καθόδου, όταν δηλαδή η οικονομική δραστηριότητα βρίσκεται σε μια συνεχή συρρίκνωση.

Οι οικονομικές διακυμάνσεις ορίζονται ως οι διαδοχικές αυξομειώσεις της οικονομικής δραστηριότητας μέσα σε μια οικονομία. Λέγονται αλλιώς και κυκλικές διακυμάνσεις ή οικονομικοί κύκλοι. Οι Άγγλοι αποδίδουν το φαινόμενο με τον όρο *business cycles*, ακριβώς για να τονίσουν την ιδιαίτερη βαρύτητα των επενδύσεων στην εξέλιξη του οικονομικού κύκλου. Από πολύχρονες στατιστικές παρατηρήσεις διαπιστώθηκε ότι οι οικονομικοί κύκλοι

διαρκούν περίπου από 7 έως 11 χρόνια. Κάθε οικονομικός κύκλος έχει 4 φάσεις. (Κουφάρης, 2010).

A. Ανάκαμψη

- αύξηση των επενδύσεων
- μείωση της ανεργίας
- φυσιολογικός πληθωρισμός

B. Άνθηση

- υπερβολική αύξηση των επενδύσεων
- φυσιολογική ανεργία
- έντονος πληθωρισμός

Γ. Κάμψη

- μείωση των επενδύσεων
- εμφάνιση κυκλικής ανεργίας
- πτώση των τιμών

Δ. Ύφεση

- περαιτέρω μείωση των επενδύσεων
- αύξησιτης ανεργίας
- πτώση τιμών

3.2 Επιπτώσεις τις οικονομικής κρίσης στη ψυχική υγεία του ατόμου

Η ζωή και η προσωπικότητα του ατόμου είναι δομημένες πάνω στην εργασία και στην οικονομική ευημερία. Η εργασία σε μεγάλο βαθμό συντελεί στον προσδιορισμό τόσο της ταυτότητας όσο και της εικόνας του εαυτού.

Η εργασία όμως είναι ένας από τους βασικότερους τομείς που πλήττονται κατά την διάρκεια μιας οικονομικής κρίσης. Η ανεργία, η ανασφάλεια στην εργασία και η απώλεια εισοδήματος έχουν σημαντική επίδρασή στη ζωή του ατόμου. Πέρα λοιπόν από τα πρακτικά θέματα που έχει να αντιμετωπίσει το άτομο όταν βλέπει το εισόδημα του να μειώνεται ή να εξατμίζεται, έχει να αντιμετωπίσει και την κατάρρευση του ίδιου του εαυτού.

Η απώλεια της εργασίας συχνά συνοδεύεται με διαταραχές της διάθεσης όπως άγχος ανησυχία και διαταραχές του συναισθήματος όπως κατάθλιψη. Επίσης, παρατηρούνται προβλήματα εθισμού και υιοθέτηση ενός μη υγιεινού τρόπου ζωής που περιλαμβάνει συνήθως μεγάλη κατανάλωση τροφής με χαμηλή διατροφική αξία, αύξηση του αριθμού των τσιγάρων αν είναι καπνιστής και κατανάλωση οινοπνεύματος (Stuckler et al., 2009).

Μία έρευνα των Paul και Moser (2009) σχετικά με τις επιδράσεις της ανεργίας στη ψυχική υγεία έδειξε πως ο μέσος όρος των ατόμων που είχαν ψυχολογικά προβλήματα ήταν υπερδιπλάσιος στους ανέργους (34%) συγκριτικά με αυτούς που εργάζονταν (16%). Επίσης σε αυτή την έρευνα βρέθηκαν μεταξύ των ατόμων που εργάζονται με αυτούς που δεν εργάζονται πολλές διαφορές στους βασικούς τομείς της ψυχικής τους υγείας όπως κατάθλιψη, άγχος, αισθήματα ικανοποίησης.

Οι ομάδες των ατόμων που επηρεάζεται περισσότερο η ψυχικής τους υγεία σε μια περίοδο οικονομικής κρίσης είναι οι ομάδες με τα χαμηλότερα οικονομικά επίπεδα, όπως οι ομάδες των οικονομικών μεταναστών (Schams and Jacckson,1994). Τα άτομα επίσης που νοσούν από κάποια ψυχική νόσο ανήκουν και αυτά στις ομάδες που πλήττεται σαφώς περισσότερο η ψυχική τους υγεία από την οικονομική κρίση (Aro et al. , 1995).

Η ηλικία που βρίσκεται το άτομο διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην επίδραση της οικονομικής κρίσης στην ψυχική του υγεία με τα άτομα μέσης ηλικίας υποφέρουν περισσότερο (Broumhall and Winefield, 1990). Βέβαια υπάρχουν και στοιχεία που αναφέρουν ότι η ανεργίας μετά το τέλος των σπουδών των ατόμων οδηγεί σε επιδείνωση της ψυχικής τους υγείας (Paul and Moserk, 2009).

3.3 Φοιτητές και οικονομική κρίση

Αβεβαιότητα για το μέλλον, λόγω της οικονομικής κρίσης, βιώνει η συντριπτική πλειονότητα των Ελλήνων φοιτητών. Οι παράγοντες είναι πολλοί και ξεχωριστοί για κάθε φοιτητή. Για αυτό το λόγο θα αναλυθούν οι δύο πιο βασικότεροι που είναι:

- Ο πρώτος παράγοντας είναι η «δύσκολη» αγορά εργασίας. Οι περισσότεροι νέοι ανησυχούν και αισθάνονται ανασφάλεια λόγω της αδυναμίας να βρουν δουλειά καθώς η ελληνική αγορά εργασίας μοιάζει με κινούμενη άμμο. Σε έρευνα που

διενεργήθηκε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών από την εταιρεία Opinio Poll για το χρονικό διάστημα από 22 έως 24 Μαΐου 2013 σε ένα πανελλαδικό δείγμα 1.011 ατόμων, βρέθηκε ότι: Στην ερώτηση «ποια είναι σήμερα η επαγγελματική σας κατάσταση το»:

- 36,54% δεν απαντάει.
- 29,90% απαντάει ότι εργάζεται σε «μόνιμη απασχόληση»
- 18,94% απαντάει «αναζητώ εργασία»
- 6,98% απαντάει «εργάζομαι ευκαιριακά όποτε τύχει»
- 4,32% «είμαι ακόμη φοιτητής-σπουδαστής»
- 3,32% «εργάζομαι κάπου προσωρινά με σύμβαση και ωράριο»

Στο ερώτημα «φοβάστε ότι το επόμενο χρονικό διάστημα μπορεί να μην έχετε δουλειά;»

- 60,33% απαντάει «ναι»
- 33,06% απαντάει «όχι»
- 6,61% «δεν ξέρω/δεν απαντώ»

2) Δεύτερος παράγοντας είναι ο φόβος της μετανάστευσης. Σύμφωνα με την έκθεση του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) αποδεικνύεται ότι από τις πρώτες επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα είναι η μετανάστευση των νέων για σπουδές ή εργασία στο εξωτερικό. Ενδεικτικά, με βάση την αντίστοιχη έκθεση ο αριθμός των Ελλήνων φοιτητών που σπούδαζαν στο εξωτερικό:

- Το 2010 ήταν 34.200 φοιτητές.
- το 2011 ήταν 33.500 φοιτητές.
- το 2012 ήταν 22.000 φοιτητές.

Η συνεχής μείωση του αριθμού εύλογα αποδίδεται στο κόστος σπουδών, διαβίωσης και μετακίνησης που πρέπει να αντιμετωπίσουν όσοι σκέφτονται να σπουδάσουν στο εξωτερικό έστω και αν κάποιος σκέφτονται να παραμείνουν στη χώρα μετά τις σπουδές τους. Εντούτοις, παρά τη μείωση στους απόλυτους αριθμούς, η χώρα μας εξακολουθεί να βρίσκεται μεταξύ των μεγαλύτερων «εξαγωγέων φοιτητών» στον ΟΟΣΑ. Συγκεκριμένα, οι Έλληνες σε ξένα ΑΕΙ αποτελούν το 5,8% του συνόλου των Ελλήνων φοιτητών. Πρόκειται για το έκτο μεγαλύτερο ποσοστό στην Ευρώπη. Βέβαια, μεταξύ των πέντε πρώτων είναι το Λουξεμβούργο (με μικρή ανάπτυξη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς το 71,6% των φοιτητών σπουδάζουν στο εξωτερικό), η Ισλανδία (19,6%), η Ιρλανδία (13%), η Σλοβακία (12,8%) και η Εσθονία (7,2%), οι φοιτητές των οποίων σπουδάζουν σε γειτονικές χώρες.

Δυστυχώς στη διεθνή βιβλιογραφία δεν υπάρχουν αρκετές μελέτες για το πώς επηρεάζει οι οικονομική κρίση τους φοιτητές.

Σε μία ηλεκτρονική έρευνα που διεξήχθη τον Απρίλιο του 2012 στο Πανεπιστήμιο Κρήτης με τίτλο «Οικονομική κρίση στάσεις και αντιλήψεις των φοιτητών και φοιτητριών του

Πανεπιστημίου Κρήτης και συμμετείχαν 186 του τμήματος κοινωνιολογίας παρατηρείτε ότι η οικονομική κρίση επηρεάζει αρνητικά την καθημερινότητα των φοιτητών και φοιτητριών αφού η χρηματοδότηση από τους γονείς έχει μειωθεί για τους 75% από τους συμμετέχοντες κατά 85%, επίσης λόγω οικονομικής κρίσης έχει μειωθεί η κατανάλωση αγαθών κατά 96,8% . Συνακόλουθα σύμφωνα πάντα με την παραπάνω έρευνα η οικονομική κατάσταση επηρεάζει αρνητικά και την προσωπική διάθεση των συμμετεχόντων κατά 93% (Σαματάς και Δράκος, 2012).

Σε μία άλλη έρευνα η οποία έγινε στα πλαίσια διπλωματικής εργασίας σε 578 προπτυχιακούς φοιτητές του Εθνικού Μετσόβιου Πανεπιστημίου αναφορικά με τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στους φοιτητές παρατηρήθηκε ότι οι οικονομική κρίση έχει πολλές αρνητικές επιπτώσεις στους φοιτητές (Δημητρίου, 2014). Πιο συγκεκριμένα η έρευνα έδειξε ότι:

- Το 80% των φοιτητών δηλώνει ότι οι ίδιοι και οι οικογένειές τους έχουν επηρεαστεί αρκετά ή πολύ από την οικονομική κρίση.
- Το 67% των φοιτητών θεωρεί ότι έχει αυξηθεί το κόστος σπουδών εξαιτίας της οικονομικής κρίσης (π.χ. αύξηση κόστους μετακινήσεων, αύξηση κόστους αγοράς συγγραμμάτων/βοηθημάτων, κ.λπ.). Είναι επίσης χαρακτηριστικό ότι το 40% των φοιτητών που δήλωσαν ότι στοχεύουν να τελειώσουν τις σπουδές στα 5 έτη έχουν αποκλειστικά οικονομικά κίνητρα. Στα παραπάνω συντελεί και το γεγονός ότι οι φοιτητές στηρίζονται κατά βάση στην οικονομική ενίσχυση της οικογένειας, τα εισοδήματα της οποίας έχουν υποστεί σημαντική μείωση.
- Το 60% των φοιτητών δηλώνει ότι η κρίση έχει επιδράσει αρνητικά στην ψυχολογία τους, ενώ ανησυχητικό είναι επίσης το γεγονός ότι το 43% περίπου υποστηρίζει ότι έχουν επηρεαστεί αρνητικά και οι σχέσεις μεταξύ των φοιτητών.
- Το 60% των φοιτητών δηλώνει ότι η κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τις σπουδές τους, προσδιορίζοντας ως βασικές αιτίες την αδυναμία παρακολούθησης λόγω εργασίας, τη μη δυνατότητα αγοράς/εκτύπωσης συγγραμμάτων και την έλλειψη διάθεσης για παρακολούθηση των διαλέξεων. Πιο συγκεκριμένα, η βασική επίπτωση για 1 στους 3 φοιτητές σχετίζεται με τη δυσκολία αγοράς βοηθημάτων, αναπαραγωγής σημειώσεων, 1 στους 5 φοιτητές δηλώνει ότι δεν μπορεί να παρακολουθεί λόγω αύξησης του κόστους μετακινήσεων, ενώ 1 στους 7 περίπου δηλώνει ότι δεν μπορεί πλέον να παρακολουθεί διότι εργάζεται. Τέλος, ένα σημαντικό ποσοστό (περίπου 1 στους 3) δηλώνει ότι δεν έχει πλέον διάθεση να παρακολουθεί τα μαθήματα.

Παρόλο που υπάρχουν αρκετές έρευνες στη διεθνή βιβλιογραφία για τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στους εθισμούς από ουσίες για το φαινόμενο του εθισμού στο διαδίκτυο και πώς αυτό επηρεάζεται από την οικονομική κρίση υπάρχει μόνο μια η οποία διεξήχθη από τον Siomos et al.(2006) σε δείγμα εφήβων. Είναι μια μελέτη ενός πληθυσμού μαθητών ηλικίας 12-18 ετών. Η πρώτη έρευνα έγινε το 2006 και η επανεξέταση του ίδιου πληθυσμού πέντε χρόνια αργότερα. Η μελέτη έγινε με στόχο να βοηθήσει τον επιστημονικό διάλογο στο θέμα του εθισμού του διαδικτύου ενώ παράλληλα η σύγκριση των δύο μελετών για να επιβεβαιωθεί η συσχέτιση του εθισμού στο διαδίκτυο με τα ψυχοπαθολογικά συμπτώματα. Επίσης, παρέχετε και μια πρώτη εικόνα σχετικά με τις ενδεχόμενες επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην εφηβική ζωή. Τα αποτελέσματα έδειξαν αύξηση του εθισμού στο διαδίκτυο στον πληθυσμό από το 2006 μέχρι το 2011 που σχετίζεται άμεσα με την αύξηση της διαθεσιμότητας του διαδικτύου στο σπίτι. Τα ψυχοπαθολογικά συμπτώματα που παρουσιάζονται στους εφήβους οι οποίοι είναι εθισμένοι στο διαδίκτυο συνεχίζουν να υπάρχουν στο ίδιο ποσοστό και το μόνο που αλλάζει από τη μια έρευνα του 2006 στην άλλη του 2011 είναι ότι στη τελευταία τα συμπτώματα είναι πιο έντονα. Τέλος μπορεί ο εθισμός στο διαδίκτυο να παρουσιάζει μια συσχέτιση με την οικονομική κρίση τα ψυχοπαθολογικά συμπτώματα όμως δεν σχετίζονται με αυτή.

4. Σκοπός της έρευνας

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνήσει τη σχέση μεταξύ εθισμού στο διαδίκτυο και της οικονομικής κρίσης που πλήττει τη χώρα μας τα τελευταία χρόνια. Πιο συγκεκριμένα, θα διερευνηθεί αν η χρήση και ο εθισμός στο διαδίκτυο επηρεάζονται από την οικονομική κρίση, αν η οικονομική κρίση αποτελεί παράγοντα κινδύνου στην εμφάνιση εθισμού στο διαδίκτυο και θα μελετηθεί κατά πόσο ο εθισμός στο διαδίκτυο επηρεάζεται από τα κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά και τις συνήθειες χρήσης διαδικτύου του πληθυσμού μελέτης κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Επίσης θα διερευνηθεί αν η επαγγελματική απασχόληση καθώς και η ύπαρξη εξωσχολικών δραστηριοτήτων λειτουργούν ως ανασταλτικοί παράγοντες στην ανάπτυξη εθισμού στο διαδίκτυο.

ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

5.1 Πληθυσμός Μελέτης και Μέθοδος

Η παρούσα έρευνα απευθύνθηκε στους φοιτητές του ΑΤΕΙ Θεσσαλίας, στα τμήματα των σχολών που βρίσκονται στη πόλη της Λάρισας και πιο συγκεκριμένα οι σχολές αυτές είναι η σχολή Τεχνολογικών Εφαρμογών, η σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, η σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας και Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής και η σχολή Επαγγελματίων Υγείας και Πρόνοιας. Ο αριθμός των συμμετεχόντων ήταν 632 άτομα.

Η διαδικασία συλλογής των δεδομένων έγινε τον Ιούνιο του 2014 στο χώρο του ΑΤΕΙ Θεσσαλίας με τη βοήθεια ερωτηματολογίου που χορηγούνταν στους φοιτητές-τριες την ώρα των μαθημάτων τους. Αφού ο ερευνητής πήρε την έγγραφη άδεια από τους προέδρους των τεσσάρων σχολών στη συνέχεια επισκεπτόταν τις αίθουσες που διεξάγονταν τα μαθήματα ή τα εργαστήρια των φοιτητών, ενημέρωνε τους εκάστοτε καθηγητές για την έρευνα του και ζητούσε την έγκριση τους για να χορηγήσει το ερωτηματολόγιο. Στη συνέχεια και αφού έπαιρνε την έγκριση του καθηγητή έκανε τις απαραίτητες συστάσεις στους φοιτητές-τριες, τους εξηγούσε το λόγο της έρευνας και τους ζητούσε να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο τονίζοντας ότι η συμμετοχή ήταν εθελοντική και ανώνυμη. Οι περισσότεροι από τους φοιτητές έδειχναν προθυμία στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου στην οποία δεν δόθηκε κανένα απολύτως κίνητρο. Τα ερωτηματολόγια επιστράφηκαν όλα και δεν υπήρχαν απώλειες.

Μετά το τέλος της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων δίνονταν ευχαριστίες στους φοιτητές και στους καθηγητές για την συνεργασία και τη βοήθεια τους.

5.1 Ερωτηματολόγιο

Τα ευρήματα της συγκεκριμένης έρευνας εξήχθησαν με τη βοήθεια ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο είχε 42 ερωτήσεις και αποτελείτο από τέσσερα μέρη:

- ❖ Το πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου αποτελείται από επτά ερωτήσεις σχετικά με δημογραφικά στοιχεία των ατόμων. Οι ερωτήσεις αναφέρονται στο φύλο, στην ηλικία, στο τόπο καταγωγής, στο τμήμα φοίτησης τους, στο έτος σπουδών που βρίσκονται, στο αν σπουδάζουν στο τόπο που διαμένουν οι γονείς τους και αν μένουν μαζί τους και στο ποια είναι η επαγγελματική τους κατάσταση.
- ❖ Το δεύτερο μέρος αποτελείται από έξι ερωτήσεις σχετικά με το αν έχουν οι συμμετέχοντες άλλες δραστηριότητες εκτός σχολής (π.χ. χόμπι, αθλητισμός) και πόσο χρόνο αφιερώνουν σε αυτές και σε ερωτήσεις που αφορούν τη γνώση που έχουν με το διαδίκτυο (πόσο καλά πλοηγήστε στο διαδίκτυο, πόσα χρόνια χρησιμοποιείς το διαδίκτυο), πόσο χρόνο αφιερώνουν καθημερινά σε αυτό, τους λόγους που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο και τις λειτουργίες που χρησιμοποιούν περισσότερο.
- ❖ Το τρίτο μέρος περιέχει εννιά ερωτήσεις που σχετίζονται με την οικονομική κατάσταση των φοιτητών, με τυχόν δυσκολίες που μπορεί να αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητα τους λόγο οικονομικής κρίσης όπως στην εξόφληση λογαριασμών και στην πληρωμή της συνδρομής του διαδικτύου και στις δραστηριότητες που έχουν εκτός σχολής. Πιο συγκεκριμένα υπάρχει μία ερώτηση για το πιο είναι το μηνιαίο εισόδημα αν δουλεύουν ή πιο είναι το μηνιαίο εισόδημα που λαμβάνουν από τους γονείς. Τρεις ερωτήσεις για το αν δυσκολεύονται να πληρώσουν τους λογαριασμούς τους, αν έχουν σταματήσει ή μειώσει τις δραστηριότητες τους και αν έχουν μειώσει τις εξόδους τους στα κέντρα εστίασης λόγο οικονομικής κρίσης. Τέλος τρεις ερωτήσεις που αφορούν τις σκέψεις τους γύρω από τη συνδρομή του διαδικτύου αναφορικά με την οικονομική κρίση δηλαδή αν δυσκολεύονται να πληρώσουν τη συνδρομή του διαδικτύου, αν θα έκοβαν τις δραστηριότητες για να εξασφαλίσουν χρήματα για να την πληρώσουν, αν θα άφηναν ανεξόφλητους λογαριασμούς για να εξασφαλίσουν χρήματα για την συνδρομή και αν θα έκοβαν τη συνδρομή στο διαδίκτυο.
- ❖ Το τέταρτο μέρος περιλαμβάνει είκοσι ερωτήσεις οι οποίες αποτελούν το ερωτηματολόγιο του Internet Addiction Test (Widyanto et al,2004) το οποίο είναι σταθμισμένο έγκυρο εργαλείο για τη διάγνωση της εθιστικής συμπεριφοράς. Το IAT εκτιμά το βαθμό ενασχόλησης του ατόμου με το διαδίκτυο και κατηγοριοποιεί την εθιστική συμπεριφορά σε φυσιολογική, ήπια, μέτρια και σοβαρή. Οι απαντήσεις δομούνται με βάση κλίμακας που έχει έξι βαθμίδες ξεκινώντας από το 0 «δεν με αφορά ποτέ» και φτάνοντας στο 5 «για πάντα». Οι απαντήσεις αθροίζονται και υπολογίζεται το τελικό αποτέλεσμα. Ανάλογα με το αποτέλεσμα το άτομο κατηγοριοποιείται στις τέσσερις βαθμίδες της εθιστικής συμπεριφοράς όπως ορίζεται παρακάτω:

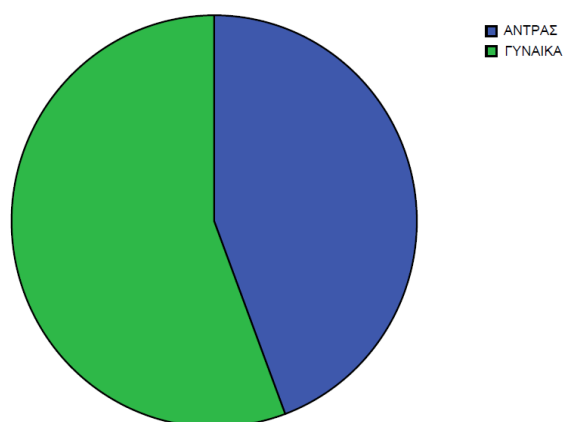
- Φυσιολογική χρήση 0-30
- Ήπια εθιστική συμπεριφορά 31-49
- Μέτρια εθιστική συμπεριφορά 50-79
- Σοβαρή εθιστική συμπεριφορά 80-100

Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου διαρκούσε 15-20 λεπτά. Το ερωτηματολόγιο παρατίθεται στο Παράρτημα 1.

5.3 Στατιστική ανάλυση

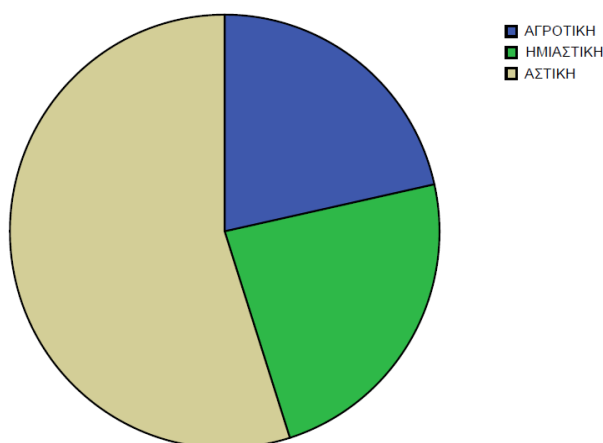
Για την στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκε η 16^η έκδοση του στατιστικού πακέτου SPSS για ηλεκτρονικούς υπολογιστές με λειτουργικό σύστημα των Windows. Έγινε εκτίμηση περιγραφικών δεικτών για κάθε μεταβλητή (συχνότητες και ποσοστό). Στη συνέχεια έγινε εκτίμηση του IAT για κάθε ερωτηματολόγιο ξεχωριστά για να διερευνηθούν τα ποσοστά της εθιστικής συμπεριφοράς. Τέλος έγινε εκτίμηση πιθανών στατιστικά σημαντικών συσχετίσεων του επιπέδου του εθισμού και όλων των μεταβλητών. Η ανάλυση έγινε με το στατιστικό κριτήριο χ^2 και για κάθε διαφορά σε επίπεδο σημαντικότητας $<0,5$ ($p<0,5$) θεωρήθηκε ως στατιστικά σημαντική.

6.Αποτελέσματα

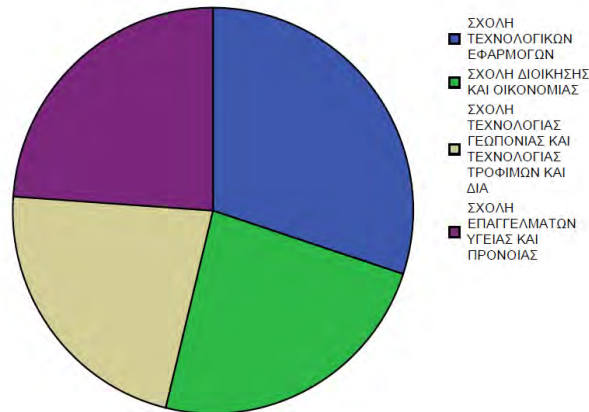
Γράφημα 1: Ποσοστιαία κατανομή φύλου

Το δείγμα της έρευνας, περιλαμβάνει 632 συμμετέχοντες, όπως φαίνεται στο **Γράφημα 1**, εκ των οποίων το 44,3% άνδρες και το 55,7% γυναίκες. Το εύρος των ηλικιών κυμαίνεται από 18-50 έτη με μέσο όρο ηλικίας τα 20, 96 έτη.

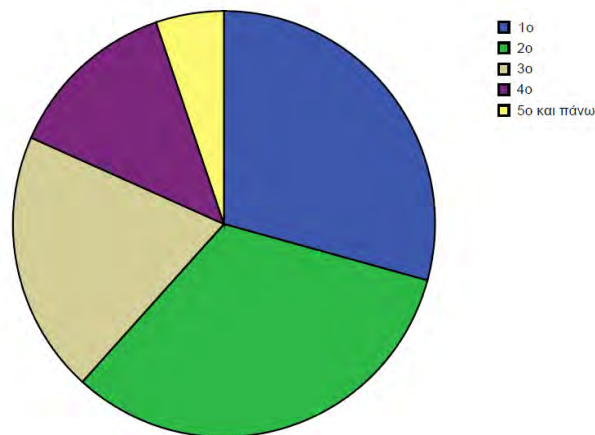
Γράφημα 2 : Ποσοστιαία κατανομή του μόνιμου τόπου κατοικίας

Το μεγαλύτερο μέρος των συμμετεχόντων (54,5%) προέρχεται από αστικές περιοχές ενώ το 21,5% και 23,6% προέρχεται από αγροτικές και ημιαστικές αντίστοιχα (**Γράφημα 2**).

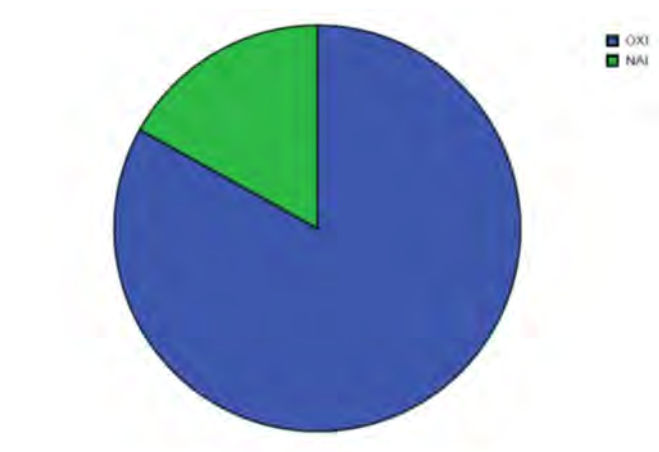
Γράφημα 3: Ποσοστιαία κατανομή σχολής φοίτησης

Για την διευκόλυνση της ανάλυσης και λόγω μεγάλου ποσοστού τμημάτων του ΤΕΙ Θεσσαλίας κατατάχθηκαν τα τμήματα, στα οποία φοιτούσαν οι συμμετέχοντες, στις τέσσερις βασικές σχολές του ΑΤΕΙ Θεσσαλίας. Αναφορικά λοιπόν με τις σχολές το 30,1% προέρχεται από τη Σχολή Τεχνολογικών Εφαρμογών, το 23,7% από τη Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, το 22,3% από τη Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας και Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής και το 23,9% από τη σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας (**Γράφημα 3**).

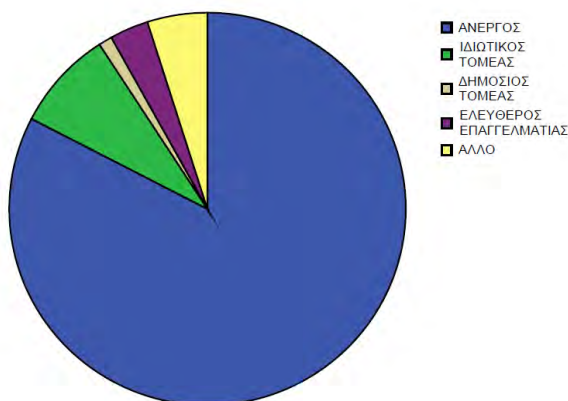
Γράφημα 4: Ποσοστιαία κατανομή του έτους σπουδών

Στο **γράφημα 4** φαίνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος των συμμετεχόντων φοιτά στο 1^ο, 2^ο, και 3^ο έτος σπουδών σε ποσοστό 29,3% και 32,4% και 19,95% αντίστοιχα. Τα ποσοστά των φοιτητών που είναι στο 4^ο και 5^ο έτος είναι μικρά, 13,1% και 5,2% αντίστοιχα. Αυτό μπορεί να αιτιολογηθεί καθώς σύμφωνα με το κανονισμό φοίτησης στα τεχνολογικά ιδρύματα της χώρας στα έτη αυτά οι φοιτητές κάνουν την πρακτική τους άσκηση, δεν παρακολουθούν μαθήματα και συνεπώς δεν είναι εύκολο να συγκεντρωθεί υψηλό ποσοστό συμμετοχής, εφόσον η συλλογή των δεδομένων γίνεται στο χώρο μαθημάτων του ΑΤΕΙ.

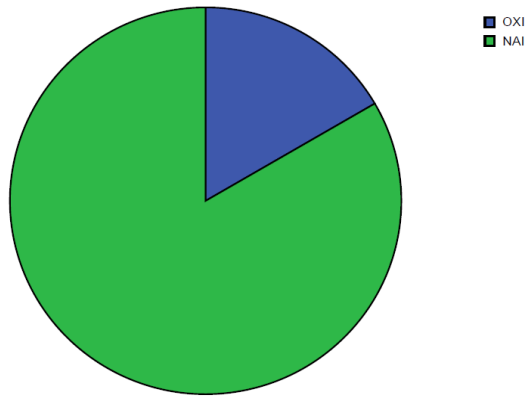
Γράφημα 5: Ποσοστιαία κατανομή σπουδών στο τόπο καταγωγής

Στο **γράφημα 5** φαίνεται ότι η πλειοψηφία (83,1%) των φοιτητών δεν σπουδάζει στο τόπο στον οποίο διαμένει η οικογένειά τους, ενώ το 16,9% σπουδάζει στο τόπο όπου διαμένουν οι γονείς τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι από το σύνολο των φοιτητών που φοιτούν στο τόπο καταγωγής το 1,7% δε μένει στο ίδιο σπίτι με τους γονείς ενώ οι υπόλοιποι κατοικούν μαζί τους.

Γράφημα 6: Ποσοστιαία κατανομή επαγγελματικής κατάστασης

Μόλις το 17,4% των συμμετεχόντων φέρει κάποια επαγγελματική ιδιότητα ενώ το 82,6% είναι άνεργο και διατηρεί μόνο την φοιτητική του ιδιότητα (**Γράφημα 6**).

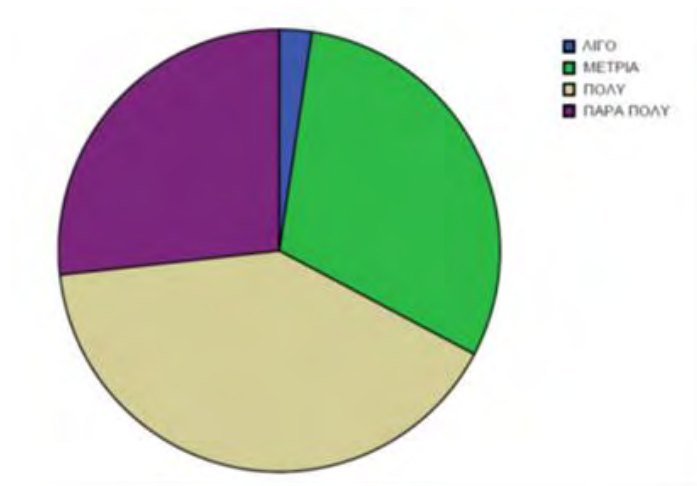

Γράφημα 7: Ποσοστιαία κατανομή δραστηριοτήτων που δεν αφορούν τη σχολή (π.χ.χόμπυ,αθλητισμό).

Το μεγαλύτερο μέρος των φοιτητών, δηλαδή το 83,4%, όπως φαίνεται στο **γράφημα 7** ασχολείται και με δραστηριότητες εκτός σχολής και μόνο ένα μικρό μέρος της τάξεως του 16,6% δεν έχει εξωσχολικές δραστηριότητες. Ο χρόνος που αφιερώνουν οι φοιτητές στις δραστηριότητες τους εκτός σχολής παρουσιάζεται στο παρακάτω **πίνακα 2**:

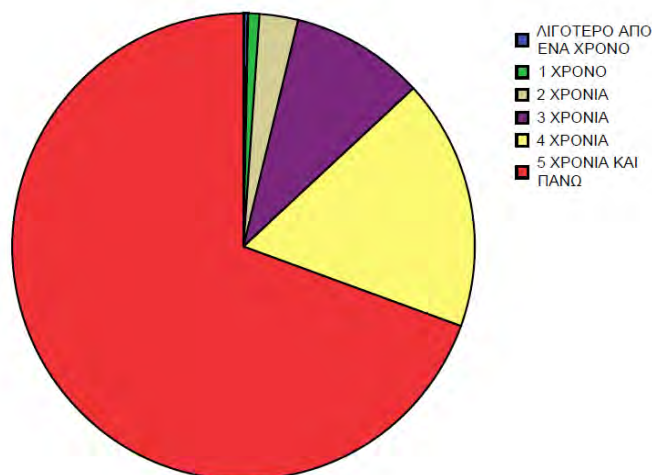
Πίνακας 2: Ποσοστό ημερήσιου χρόνου σε δραστηριότητες.

Ώρες δραστηριοτήτων	Ποσοστό συμμετεχόντων (%)
0,5 – 1 ώρα	16,6
2 - 3 ώρες	47,7
4 - 5 ώρες	12,8
6 - 7 ώρες	3,0
7 ώρες και πάνω	3,8

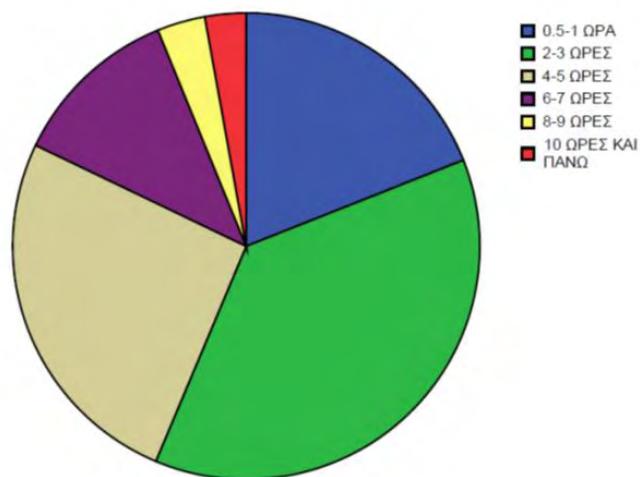
Γράφημα 8: Ποσοστιαία κατανομή γνώσης πλοήγησης στο διαδίκτυο

Όλοι οι φοιτητές γνωρίζουν να πλοηγούνται στο διαδίκτυο όπως διαφαίνεται στο **γράφημα 8**. Το 2,4% έχει λίγη γνώση πλοήγησης, το 30,4% έχει μέτρια, το 40,5% και το 26,7% έχει πολύ και πάρα πολύ καλή γνώση πλοήγησης αντίστοιχα.

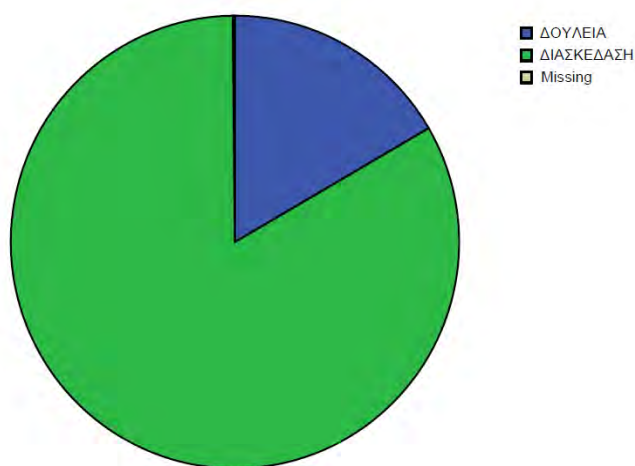
Γράφημα 9: Ποσοστιαία κατανομή χρόνων χρήσης διαδικτύου

Οι περισσότεροι φοιτητές που συμμετείχαν στην έρευνα δηλαδή το 69,5% χρησιμοποιούν το διαδίκτυο παραπάνω από πέντε έτη ενώ το 30,5% χρησιμοποιεί το διαδίκτυο λιγότερο από πέντε έτη(**Γράφημα 9**).

Γράφημα 10: Ποσοστιαία κατανομή του ημερησίου χρόνου στο διαδίκτυο

Αναφορικά με τα ποσοστά του ημερησίου χρόνου που αφιερώνουν οι φοιτητές στο διαδίκτυο το 19% αφιερώνει μισή έως μία ώρα, το 37,3% δύο έως τρεις, το 25,8%, το 11,7% τέσσερις έως πέντε ώρες, το 3,3% έξι έως επτά και το 2,8% χρησιμοποιεί το διαδίκτυο παραπάνω από δέκα ώρες ημερησίως (**Γράφημα 10**).

Γράφημα 11: Ποσοστιαία κατανομή λόγων χρήσης διαδικτύου

Όπως φαίνεται στο **γράφημα 11** το 83,6% χρησιμοποιεί το διαδίκτυο για διασκέδαση ενώ το 16,6% το χρησιμοποιεί για κυρίως για δουλειά.

Πίνακας 3: Ποσοστιαία κατανομή λειτουργιών που επιλέγουν οι συμμετέχοντες

Λειτουργίες χρήσης	Ποσοστό συμμετεχόντων (%)
E-mail (ηλεκτρονικό ταχυδρομείο)	7,0
Social Networking (Facebook/ Myspace/ Hi5)	54,0
Chatting (συζητήσεις)	4,9
Ενημέρωση/ Πληροφόρηση	22,0
On Line παιχνίδια	10,3
Ηλεκτρονικές αγορές	1,7

Όπως παρατηρούμε από το παραπάνω πίνακα το μεγαλύτερο μέρος των φοιτητών όταν χρησιμοποιεί το διαδίκτυο προτιμάει να χρησιμοποιεί τις λειτουργίες των SocialNetworking και τις λειτουργίες που παρέχουν ενημέρωση πάρα να κάνει συζητήσεις ή αγορές και να παίζει παιχνίδια στο διαδίκτυο (**Πίνακας 3**).

Όπως προαναφέρθηκε ένα ποσοστό των φοιτητών έχουν και επαγγελματική ιδιότητα το μηνιαίο εισόδημα τους ανά ποσοστό περιγράφεται στον **πίνακα 4**, ενώ το ποσοστό του μηνιαίου εισοδήματος των φοιτητών που δεν εργάζονται και χρηματοδοτούνται από τους γονείς τους περιγράφεται παρακάτω στο **πίνακα 5**.

Πίνακας 4: Ποσοστιαία κατανομή μηνιαίου εισοδήματος συμμετεχόντων που εργάζονται

Μηνιαίο Εισόδημα σε ευρώ	Ποσοστό συμμετεχόντων που εργάζεται
0-500 ευρώ	11,4
501-1000 ευρώ	4,6
1001-2000	1,1
2001 και πάνω	0,2

Πίνακας 5: Πίνακας ποσοστών μηνιαίου εισοδήματος από γονείς

Μηνιαίο εισόδημα σε ευρώ	Ποσοστό συμμετεχόντων
Καθόλου εισόδημα	2,8
0-500 ευρώ	70,6
501-1000 ευρώ	8,7
1001-2000 ευρώ	0,8
2001 και πάνω	0,2

Στον παρακάτω **πίνακα 6** καταδεικνύεται ότι ο μεγαλύτερος αριθμός των συμμετεχόντων δεν πληρώνει τη συνδρομή στο διαδίκτυο από δικά του έσοδα.

Πίνακας 6: Αριθμός συμμετεχόντων που πληρώνει μόνος του τη συνδρομή στο διαδίκτυο.

Πληρώνεις μόνος σου τη συνδρομή στο διαδίκτυο.	Αριθμός συμμετεχόντων.
Ναι	94
Όχι	538

Πίνακας 7: Δυσκολία πληρωμής λογαριασμών των συμμετεχόντων

Δυσκολία πληρωμής λογαριασμών.	Αριθμός συμμετεχόντων σε ποσοστό (%)
Καθόλου	23,4%
Λίγο	25,9%
Μέτρια	32,6%
Πολύ	12,8%
Πάρα πολύ	5,1%

Όπως είναι εμφανές (βλ. **πίνακα 7**) οι φοιτητές δεν δυσκολεύονται πάρα πολύ να πληρώσουν τους λογαριασμούς τους. Εκτός από ένα ποσοστό το οποίο δυσκολεύεται πολύ και πάρα πολύ (12,8% και 5,1% αντίστοιχα).

Πίνακας 8: Διακοπή δραστηριοτήτων λόγω οικονομικής κρίσης

Παύση δραστηριοτήτων λόγω οικονομικής κρίσης	Αριθμός συμμετεχόντων σε ποσοστό (%)
Καθόλου	32,8%
Λίγο	17,7%
Μέτρια	15,2%
Πολύ	12,2%
Πάρα πολύ	6,3%

Όσοι από τους συμμετέχοντες έχουν και δραστηριότητες εκτός σχολής φαίνεται δεν έχουν σταματήσει αυτές τις δραστηριότητες λόγω οικονομικής κρίσης, στο μεγαλύτερο μέρος τους, δηλαδή το 32,8% και το 17,7% (**Πίνακας 8**).

Πίνακας 9: Διακοπή εξόδων σε κέντρα εστίασης

Διακοπή εξόδων στα κέντρα εστίασης.	Αριθμός συμμετεχόντων σε ποσοστό (%)
Καθόλου	12,5%
Λίγο	23,3%
Μέτρια	31,3%
Πολύ	22,8%
Πάρα πολύ	10,1%

Ωστόσο φαίνεται (**Πίνακας 9**) ότι οι φοιτητές έχουν μειώσει τις εξόδους τους στα κέντρα εστίασης και διασκέδασης.

Πίνακας 10: Δυσκολία πληρωμής διαδικτύου

Δυσκολία πληρωμής διαδικτύου	Αριθμός συμμετεχόντων σε ποσοστό (%)
Καθόλου	43,8%
Λίγο	26,4%
Μέτρια	17,6%
Πολύ	7,8%
Πάρα πολύ	4,4%

Όπως ήταν αναμενόμενο το μεγαλύτερο μέρος των συμμετεχόντων δεν δυσκολεύεται να πληρώσει την συνδρομή του στο διαδίκτυο. Κάποιοι βέβαια δυσκολεύονται μέτρια σε ποσοστό 17,6% και ένα ποσοστό 7,8% και 4,4% δυσκολεύεται πολύ και πάρα πολύ (**Πίνακας 10**).

Πίνακας 11: Διακοπή συνδρομής διαδικτύου την περίοδο της οικονομικής κρίσης για εξασφάλιση χρημάτων

Διακοπή συνδρομής διαδικτύου	Αριθμός συμμετεχόντων σε ποσοστό (%)
Καθόλου	36,7%
Λίγο	18,2%
Μέτρια	17,6%
Πολύ	13,6%
Πάρα πολύ	13,9%

Το ποσοστό των συμμετεχόντων που θα έκοβε την συνδρομή στο διαδίκτυο πολύ και πάρα πολύ είναι 13,6% και 13,9% το μεγαλύτερο μέρος βέβαια 18,2% και 36,7% δεν θα έκοβε τη συνδρομή ενώ υπάρχει και ένα 17,6% που θα το σκεφτόταν να τη διακόψει (**Πίνακας 11**).

Πίνακας 12: Σκέψη ανεξόφλητων λογαριασμών για εξασφάλιση χρημάτων συνδρομής διαδικτύου

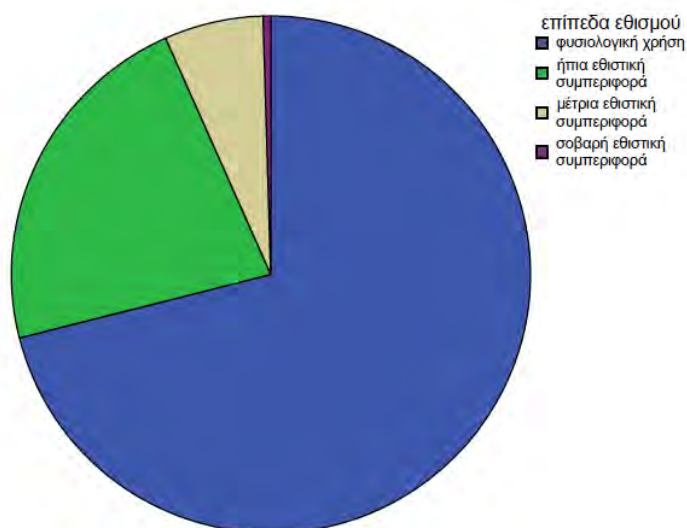
Σκέψη ανεξόφλητων λογαριασμών	Αριθμός συμμετεχόντων σε ποσοστό (%)
Καθόλου	79,3%
Λίγο	9,0%
Μέτρια	4,3%
Πολύ	4,4%
Πάρα πολύ	3,0%

Στον **Πίνακα 12** παρατηρείται ότι η πλειοψηφία (79,3%) των συμμετεχόντων δεν σκέφτεται να αφήσει απλήρωτους λογαριασμούς για να εξασφαλίσει χρήματα για τη συνδρομή στο διαδίκτυο.

Πίνακας 13: Παύση δραστηριοτήτων για εξασφάλιση χρημάτων συνδρομής διαδικτύου

Παύση δραστηριοτήτων	Αριθμός συμμετεχόντων σε ποσοστό (%)
Καθόλου	68,8%
Λίγο	15,5%
Μέτρια	9,7%
Πολύ	4,0%
Πάρα πολύ	2,1%

Και στον **Πίνακα13** αναλόγως εμφανίζεται το μεγαλύτερο ποσοστό των φοιτητών 68,8% και 15,5% να μην είναι διατεθειμένο να σταματήσει τις δραστηριότητες του για να εξασφαλίσει χρήματα για τη συνδρομή του διαδικτύου.

Γράφημα 12: Ποσοστιαία κατανομή εθιστικής συμπεριφοράς

Από τους 632 συμμετέχοντες, σύμφωνα με το IAT (InternetAddictionTest), το 71% παρουσιάζει φυσιολογική χρήση, το 22,3% ήπια εθιστική συμπεριφορά, το 6,2% μέτρια εθιστική συμπεριφορά και το 0,5% σοβαρή εθιστική συμπεριφορά (**Γράφημα 12**).

Μετά την περιγραφική ανάλυση των μεταβλητών και αφού βρέθηκε το ποσοστό των επιπέδων της εθιστικής συμπεριφοράς του πληθυσμού του δείγματος στο διαδίκτυο διερευνήθηκε αν υπάρχει ή όχι διαφορά ανάμεσα στα επίπεδα του εθισμού του διαδικτύου με όλες τις μεταβλητές που προαναφέρθηκαν. Για να επιτευχθεί αυτό υπολογίστηκε ο συντελεστής Person r των επιπέδων του εθισμού και όλων των μεταβλητών και χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό κριτήριο X^2 (ως τεστ ομοιογένειας), με επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας το $<0,5$ ($p<0,5$). Βρέθηκε ότι δεν υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση των επιπέδων του εθισμού ως προς τα δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων όπως το φύλο, την ηλικία, τον τόπο καταγωγής, το τμήμα φοίτησης, το έτος σπουδών στο οποίο βρίσκονται, στο αν σπουδάζουν στο τόπο καταγωγής τους αλλά παρατηρήθηκε θετική σημαντική συσχέτιση των επιπέδων του εθισμού με το αν ασκεί ή δεν ασκεί κάποιος ένα επάγγελμα ($r=22,895$ $p=0,029$) και από το μηνιαίο εισόδημα που λαμβάνει από αυτό ($r=3,634$ $p=0,002$). Θετικά στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση βρέθηκε να υπάρχει με τον ημερήσιο χρόνο που δαπανά κάποιος σε δραστηριότητες εκτός σχολής ($r=41,588$ $p=0,000$) αλλά δεν βρέθηκε σχέση μεταξύ των επιπέδων του εθισμού και την ύπαρξη ή όχι δραστηριοτήτων των συμμετεχόντων. Τα επίπεδα του εθισμού δεν βρέθηκαν να επηρεάζονται από τη γνώση πλοήγησης στο διαδίκτυο ούτε από το χρονικό διάστημα που χρησιμοποιούν οι συμμετέχοντες στο διαδίκτυο, όμως στατιστική σχέση βρέθηκε με τον ημερήσιο χρόνο που καταναλώνεται στο διαδίκτυο ($r=119,593$ $p=0,001$) και από τις λειτουργίες που χρησιμοποιούνται περισσότερο ($r=29,697$ $p=0,041$). Τα επίπεδα εθισμού διαφοροποιούνται από το αν πληρώνουν μόνοι τους ή όχι οι συμμετέχοντες τη συνδρομή τους στο διαδίκτυο ($r=8,183$ $p=0,042$), από το αν δυσκολεύονται να πληρώσουν τους μηνιαίους λογαριασμούς του σπιτιού τους ($r=34,867$ $p=0,003$) και από τη δυσκολία πληρωμής του διαδικτύου μηνιαίος ($r=35,264$ $p=0,000$). Επίσης βρέθηκε ότι τα επίπεδα εθισμού επηρεάζονται από την επιλογή των συμμετεχόντων για παύση δραστηριοτήτων λόγω οικονομικής κρίσης ($r=33,264$ $p=0,004$) από την επιλογή τους να αφήσουν ανεξόφλητους λογαριασμούς για να εξοικονομήσουν χρήματα για να πληρώσουν την συνδρομή τους ($r=102,943$ $p=0,000$) και από την επιλογή τους να σταματήσουν τις δραστηριότητες αν έχουν για εξοικονόμηση χρημάτων συνδρομής ($r=115,079$ $p=0,000$).

7 .Συζήτηση

Στη συγκεκριμένη έρευνα συμμετείχαν 632 φοιτητές-τριες του ΑΤΕΙ Λάρισας .Από τους συμμετέχοντες το μεγαλύτερο μέρος ήταν στο 1^ο 2^ο 3^ο έτος σπουδών και προέρχονταν από τα αστικά κέντρα της Ελλάδας. Η πλειοψηφία των φοιτητών-τριων που σπούδαζα στο τόπο καταγωγής τους διέμενε και μαζί με τους γονείς του. Οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες είχαν και δραστηριότητες εκτός σχολής στην οποία αφιέρωναν 2 έως 5 ώρες ημερησίως. Όλοι γνώριζαν να πλοηγούνται στο διαδίκτυο και το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος χρησιμοποιούσε το διαδίκτυο παραπάνω από πέντε χρόνια για 0,5 έως 3 ώρες της ημέρας κυρίως για να διασκεδάσουν στις ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης. Μικρό ποσοστό από τους φοιτητές-τριες που συμμετείχαν στην έρευνα είχε και επαγγελματική ιδιότητα. Όσοι από αυτούς εργάζονταν το μηνιαίο εισόδημα τους ήταν 500 ευρώ, ενώ τόσο ήταν και το μηνιαίο εισόδημα που λαμβάνει από τους γονείς η πλειονότητα των συμμετεχόντων που δεν εργάζεται.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου του IAT (Internet Addiction Test) βρέθηκε ότι το 71% παρουσιάζει φυσιολογική χρήση, το 22,3% ήπια εθιστική συμπεριφορά, το 6,2% μέτρια εθιστική συμπεριφορά και το 0,5% σοβαρή εθιστική συμπεριφορά. Τα αποτελέσματα ήταν αναμενόμενα και λίγο αυξημένα συγκριτικά με την έρευνα του Τσουβέλλα και Γιωτάκου (2011) σε δείγμα φοιτητών που αναφέρει ότι το 3,5% των φοιτητών παρουσιάζει παθολογική εμπλοκή στο διαδίκτυο.

Στη παρούσα έρευνα τα προαναφερθέντα επίπεδα του εθισμού στο διαδίκτυο φαίνεται να μην επηρεάζονται από τα δημογραφικά στοιχεία όπως το φύλο, η ηλικία, η καταγωγή και το τμήμα φοίτησης γεγονός που προκαλεί εντύπωση αφού στις περισσότερες έρευνες αυτά τα στοιχεία επηρεάζουν το φαινόμενο του εθισμού. Βρέθηκε όμως, ότι τα επίπεδα εθισμού στο διαδίκτυο επηρεάζονται από το επάγγελμα και κατά επέκταση από το μηνιαίο εισόδημα που λαμβάνει κάποιος από αυτό. Παρατηρείται ότι από τους άνεργους ένα πολύ μικρό ποσοστό εμφανίζει κίνδυνο εθιστικής συμπεριφοράς αυτό βέβαια επιβεβαιώνεται από έρευνες που έχουν γίνει και οι οποίες αναφέρουν ότι η ανεργία είναι ένας παράγοντας που οφείλεται στην αύξηση των εθισμών (Stuckler et al.,2009). Επίσης, το ποσοστό που απασχολείται στον ιδιωτικό τομέα παρόλο που έχει αναφερθεί ως ομάδα κινδύνου ανάπτυξης εθισμού στο διαδίκτυο (Young, 1998) στη παρούσα έρευνα δεν επιβεβαιώνεται. Αντίθετα τα επίπεδα φυσιολογικής χρήσης παραμένουν πολύ υψηλά. Όσον αφορά το μηνιαίο εισόδημα που έχει κάποιος αν δουλεύει το οποίο επίσης επηρεάζει τα επίπεδα εθισμού παρατηρείται ότι 2 στους 7 που λαμβάνει το μήνα 500 ευρώ εισόδημα βρίσκεται σε κίνδυνο ανάπτυξης εθιστικής

συμπεριφοράς ενώ στα υπόλοιπα ποσά χρηματοδότησης δεν παρατηρείται εθισμός ή κίνδυνος εθισμού.

Τα επίπεδα εθισμού δεν βρέθηκαν να επηρεάζονται από την ύπαρξη ή όχι δραστηριοτήτων αλλά επηρεάζονται από το χρόνο που αφιερώνει κάποιος σε δραστηριότητες (π.χ. χόμπι, αθλητισμό κ.α) τις οποίες χρησιμοποιεί τόσο για να διασκεδάσει όσο και για να εμπλουτίζει ευχάριστα τον ελεύθερο του χρόνο. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι από τους συμμετέχοντες που αφιερώνουν χρόνο σε δραστηριότητες (83,4%) το μεγαλύτερο μέρος δαπανούσε σε αυτές 0,5 έως 3 ώρες (63,7%). Σε αυτό το χρονικό διάστημα τα επίπεδα φυσιολογικής χρήσης παρέμεναν υψηλά και δεν λογχευόταν κίνδυνος ανάπτυξης εθισμού ακόμα και όταν ο ημερήσιος χρόνος δραστηριοτήτων ξεπερνούσε τις τρεις ώρες τα αποτελέσματα ήταν τα ίδια. Το παραπάνω μπορεί να δικαιολογηθεί με βάση τη θεωρία των Morahan and Schumacker (2000), οι οποίοι αναφέρουν ότι το διαδίκτυο είναι ένας χώρος φυγής από την καθημερινότητα και ξεκούρασης αν λοιπόν πάρουμε ως βάση τη παραπάνω θεωρία μπορούμε εύκολα να υποθέσουμε ότι όταν ένας φοιτητής-τρια δεν δαπανά όλο τον ελεύθερο του χρόνο στη χρήση του διαδικτύου αλλά αφιερώνει χρόνο σε δραστηριότητες εκτός σχολής οι οποίες τον βοηθούν να ξεφεύγει από την πίεση της ημέρας και να ξεκουράζεται ο κίνδυνος εμφάνισης εθιστικής συμπεριφοράς ή ακόμα και εθισμού είναι μηδαμινός.

Όσο αφορά τη σχέση των φοιτητών με το διαδίκτυο τα επίπεδα εθισμού βρέθηκε να επηρεάζονται μόνο από τον ημερήσιο χρόνο που δαπανούν στο διαδίκτυο και από τις λειτουργίες που χρησιμοποιούν περισσότερο. Πιο συγκεκριμένα όσοι από τους συμμετέχοντες χρησιμοποιούν το διαδίκτυο από μία έως τρεις ώρες δεν υπάρχει κίνδυνος ανάπτυξης εθιστικής συμπεριφοράς. Ο κίνδυνος αρχίζει σύμφωνα με τα αποτελέσματα τις έρευνες όταν το διαδίκτυο χρησιμοποιείται παραπάνω από πέντε ώρες ημερησίως. Τα παραπάνω αποτελέσματα ήταν αναμενόμενα αφού υπάρχουν αρκετά ευρήματα άλλων ερευνών στη διεθνή βιβλιογραφία που αναφέρουν ότι όσο περισσότερος ο χρόνος που δαπανάται τόσο περισσότερο αυξάνονται τα επίπεδα εθισμού επίσης όπως αναφέραμε και στην εισαγωγή μία από τις ενδείξεις που μαρτυρούν εθισμό στο διαδίκτυο είναι και ο αυξημένος χρόνος που δαπανάται καθημερινά σε αυτό. Όσο αναφορά τις λειτουργίες χρήσης τα ευρήματα της έρευνας έδειξαν ότι οι μισοί από τους συμμετέχοντες (54%) χρησιμοποιούν περισσότερο τις σελίδες κοινωνικής δικτύωσης, επίσης ιδιαίτερα μεγάλα είναι και τα ποσοστά των φοιτητών που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για αναζήτηση πληροφοριών και για ενημέρωση. Τα επίπεδα εθισμού φαίνεται ότι παραμένουν φυσιολογικά όταν το διαδίκτυο χρησιμοποιείται για επικοινωνία και ενημέρωση και δεν υπάρχει κίνδυνος εθισμού. Αυτό επιβεβαιώνεται και από άλλες έρευνες που έχουν γίνει στο παρελθόν ότι δηλαδή το διαδίκτυο δείχνει να αποτελεί βασικό μέσο κοινωνικοποίησης της ομάδας των φοιτητών αφού σχεδόν

όλοι το χρησιμοποιούν για επικοινωνία με φίλους αλλά και για να ενημερώνονται (Pallanti et al., 2000) καθώς επίσης και από έρευνες που αναφέρουν ότι το διαδίκτυο μπορεί να βοηθήσει σημαντικά στην επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων καταργώντας γεωγραφικές αποστάσεις αλλά και να κάνει την πρόσβαση στην ενημέρωση και πληροφόρηση πιο εύκολη και γρήγορη. Κίνδυνος ανάπτυξης εθιστικής συμπεριφοράς παρατηρείται μόνο στα on-line παιχνίδια και αυτό δικαιολογείται από το γεγονός ότι τα παιχνίδια έχουν από μόνα τους εθιστικό χαρακτήρα.

Από τις μεταβλητές που ορίστηκαν για να διερευνηθεί η οικονομική κατάσταση των συμμετεχόντων και κατά πόσο επηρεάζεται ενόψει οικονομικής κρίσης παρατηρήθηκε ότι τα επίπεδα εθισμού επηρεάζονται από το αν οι συμμετέχοντες πληρώνουν οι ίδιοι τη συνδρομή στο διαδίκτυο, από το αν δυσκολεύονται να πληρώσουν τους λογαριασμούς τους και από το αν δυσκολεύονται να πληρώσουν τη συνδρομή τους στο διαδίκτυο. Παρατηρείται, λοιπόν, όσο αφορά το αν πληρώνουν μόνοι τους τη συνδρομή στο διαδίκτυο ότι οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες δεν πληρώνουν μόνοι τους τη συνδρομή τους. Αυτό μπορεί εύκολα να γίνει αντιληπτό αν αναλογιστούμε ότι οι γονείς στην Ελλάδα συνεχίζουν να βοηθάνε οικονομικά τα παιδιά τους όταν αυτά σπουδάζουν. Επίσης, παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο μέρος των φοιτητών δεν δυσκολεύεται καθόλου στην εξόφληση των λογαριασμών στη περίοδο της οικονομικής κρίσης ούτε στην εξόφληση της συνδρομής του διαδικτύου. Ο λόγος όπως προαναφέρθηκε είναι ότι στην ελληνική κουλτούρα οι γονείς πάντα προσφέρουν οικονομική ενίσχυση στους σπουδαστές. Αυτό βέβαια που αναμένονταν από την συγκεκριμένη συσχέτιση είναι ότι όσο δυσκολεύεται κάποιος στην εξόφληση λογαριασμών τόσο περισσότερο θα αυξάνονταν τα επίπεδα εθισμού. Τα αποτελέσματα όμως έδειξαν ότι η χρήση παραμένει φυσιολογική και ήπια είτε δυσκολεύεται κάποιος να πληρώσει τους λογαριασμούς είτε όχι καθώς στα ίδια επίπεδα κυμαίνεται είτε πληρώνει μόνος του τη συνδρομή είτε του τη πληρώνει κάποιος άλλος. Τα επίπεδα του εθισμού αλλάζουν και παρατηρείται μια αύξηση κινδύνου εθισμού μόνο σε όσους ανέφεραν ότι δυσκολεύονται να πληρώσουν τη συνδρομή τους στο διαδίκτυο μια αύξηση που μεγαλώνει όσο αυξάνεται η δυσκολία πληρωμής του διαδικτύου λόγω οικονομικής κρίσης.

Επίσης, η επιλογή διακοπής δραστηριοτήτων ενόψει οικονομικής κρίσης καθώς και η επιλογή για παύση δραστηριοτήτων προκειμένου να εξασφαλίσουν οι συμμετέχοντες χρήματα για τη συνδρομή του διαδικτύου διαφοροποιεί τα επίπεδα εθισμού. Αυτό που φαίνεται από τα αποτελέσματα είναι ότι η συντριπτική πλειοψηφία των φοιτητών που έχουν κάποια δραστηριότητα δεν θα την σταματούσε ενόψει οικονομικής κρίσης υπάρχει όμως ένα ποσοστό το οποίο σκέφτεται τη διακοπή τους. Από αυτούς που σκέφτονται να τη διακόψουν παρατηρείται ότι όσο περισσότερο σκέφτονται να την διακόψουν τόσο περισσότερο

μεγαλώνει και ο κίνδυνος εμφάνισης παθολογικής χρήσης στο διαδίκτυο. Το ίδιο ακριβώς παρατηρείται και στις σκέψεις των συμμετεχόντων για παύση δραστηριοτήτων προκειμένου να εξασφαλίσουν χρήματα για τη συνδρομή τους όπως ήδη αναφέραμε το μεγαλύτερο ποσοστό δεν σκέφτεται να διακόψει της δραστηριότητές τους το ποσοστό όμως το οποίο σκέφτεται να το κάνει η εμπλοκή του στο διαδίκτυο δεν παραμένει στα επίπεδα φυσιολογικής χρήσης αλλά οδεύει προς εμφάνιση εθισμού ή είναι ήδη εθισμένο. Από τα παραπάνω αποτελέσματα διαφαίνεται ότι οι δραστηριότητες των φοιτητών δεν επηρεάζονται από την οικονομική κρίση αλλά η παύση τους αυξάνει την χρήση τους στο διαδίκτυο.

Όσον αναφορά τις σκέψεις των φοιτητών να αφήσουν ανεξόφλητους λογαριασμούς για να πληρώσουν τη συνδρομή τους στο διαδίκτυο τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι σκέψεις αυτές επηρεάζουν τα επίπεδα του εθισμού στο διαδίκτυο αν και η συντριπτική πλειονότητα δεν θα άφηνε απλήρωτους λογαριασμούς για εξασφάλιση χρημάτων και τα επίπεδα εμπλοκής με το διαδίκτυο ήταν σε φυσιολογικά επίπεδα. Το ποσοστό που θα σκεφτόταν να το κάνει παρουσιάζει κίνδυνο εμφάνισης ή ήταν ήδη εθισμένο στο διαδίκτυο.

Από τα παραπάνω εξάγεται το συμπέρασμα ότι το φαινόμενο του εθισμού στο διαδίκτυο στους φοιτητές έχει αρχίσει να γίνεται όλο και πιο έντονο. Αυτό επιβεβαιώνεται από τα ποσοστά των επιπέδων εθιστικής συμπεριφοράς όπου το 6,2% των συμμετεχόντων παρουσιάζει μέτρια εθιστική συμπεριφορά και ένα 0,5% σοβαρή εθιστική συμπεριφορά. Από τα αποτελέσματα της έρευνας φαίνεται ότι όταν κάποιος εργάζεται και αμείβεται από την εργασία του η εθιστική συμπεριφορά παραμένει σε φυσιολογικά επίπεδα. Επίσης, ο χρόνος που αφιερώνει κάποιος σε δραστηριότητες εκτός σχολής συνηγορεί ώστε τα επίπεδα εθιστικής συμπεριφοράς να παραμένουν φυσιολογικά. Αυτό επιβεβαιώνεται και από τις σκέψεις για παύση δραστηριοτήτων για εξασφάλιση χρημάτων συνδρομής του διαδικτύου όπου όσο περισσότερο σκέφτεται κάποιος να τις σταματήσει τόσο περισσότερο αυξάνεται ο κίνδυνος εθιστικής συμπεριφοράς. Επομένως η εργασία και οι δραστηριότητες λειτουργούν ως ανασταλτικός παράγοντας στην ανάπτυξη εθισμού στο διαδίκτυο. Ο χρόνος που δαπανάει κάποιος στο διαδίκτυο καθώς και οι λειτουργίες που χρησιμοποιεί συνεχίζουν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εμφάνιση ή όχι εθισμού στο διαδίκτυο. Όσο αναφορά την οικονομική κρίση και κατά πόσο αυτή επηρεάζει τον εθισμό στο διαδίκτυο συμπεραίνεται ότι όσο πιο πολύ αυξάνεται η δυσκολία αποπληρωμής λογαριασμών, όσο πιο έντονες οι σκέψεις απλήρωτων λογαριασμών για εξασφάλιση χρημάτων συνδρομής καθώς και όσο πιο έντονες οι σκέψεις για παύση δραστηριοτήτων λόγω οικονομικής κρίσης τόσο αυξάνεται και ο κίνδυνος εθισμού στο διαδίκτυο. Άρα η οικονομική κρίση είναι ένας παράγοντας κινδύνου ανάπτυξης εθιστικής συμπεριφοράς και επηρεάζει τα επίπεδα εθισμού

στο διαδίκτυο αλλά όχι από μόνη της πρέπει να συνυπάρχουν και άλλοι παράγοντες για να εμφανιστεί.

Στους περιορισμούς της μελέτης συμπεριλαμβάνεται το γεγονός ότι το ερωτηματολόγιο το οποίο χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα έρευνα για τη συλλογή των πληροφοριών, είναι ένα αυτοσχέδιο εργαλείο το οποίο κατασκευάστηκε με βάση του ερωτηματολογίου IAT το οποίο παρατηρεί κάποιους παράγοντες κλειδιά για τον εθισμό. Η αξιοπιστία του και η εγκυρότητα του θα πρέπει να ελεγχθεί περαιτέρω μέσω ενός μεγαλύτερου δείγματος. Μόνο τότε θα είναι ασφαλή και έγκυρα τα συμπεράσματα που θα προκύψουν για τη φύση του διαδικτυακού εθισμού. Παρόλα τα τυχόν μειονεκτήματά του, το ερωτηματολόγιο έδωσε την δυνατότητα στους ερωτηθέντες να εκφράσουν τις προσωπικές τους απόψεις σχετικά με την ποιότητα της σχέσης τους με το διαδίκτυο. Βέβαια, χρησιμοποιήθηκε το κριτήριο του εσωτερικού παρατηρητή (Olson, 1977), δηλαδή οι ίδιοι οι χρήστες κλήθηκαν να δώσουν τις προσωπικές τους αντιλήψεις και οι απαντήσεις τους, όπως είναι φυσικό επηρεάζονται από την μνήμη τους σχετικά με γεγονότα, από το πώς ερμηνεύουν διάφορα γεγονότα και από το κατά πόσο επιθυμούν να πουν την αλήθεια. Είναι λοιπόν φανερό ότι υστερεί σε αντικειμενικότητα από την παρατήρηση. Επίσης στους περιορισμούς θα πρέπει να σημειωθεί ότι είναι πιθανόν κάποιοι από τους ερωτηθέντες να επηρεάστηκαν κατά την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου από διάφορους εξωτερικούς παράγοντες, όπως η παρουσία του ερευνητή μέσα στην αίθουσα ή από κάποιους άλλους συμφοιτητές τους. Είναι επίσης πιθανόν, κάποιοι να μην επιθυμούσαν να απαντήσουν το ερωτηματολόγιο και παρόλο που τους δόθηκε ρητή εξήγηση ότι δεν ήταν υποχρεωμένοι να απαντήσουν εφόσον δεν το επιθυμούσαν, μπορεί να μην ήθελαν να αρνηθούν και να το συμπλήρωσαν στην τύχη ή χωρίς να σκεφτούν προσεκτικά τις ερωτήσεις. Μπορεί επίσης, κάποιες ερωτήσεις ή το λεξιλόγιο του ερωτηματολογίου να δημιούργησε απορίες στους ερωτηθέντες οι οποίες να οδηγούσαν σε παρερμηνεία κάποιων ερωτήσεων και κατά επέκταση σε λανθασμένες απαντήσεις.

Η συγκεκριμένη έρευνα, παρουσιάζει μια εικόνα για την σχέση εθισμού στο διαδίκτυο και οικονομικής κρίσης σε δείγμα φοιτητών του ΑΤΕΙ Λάρισας. Περαιτέρω έρευνα είναι απαραίτητη για την δημιουργία μιας πιο σαφής εικόνας για το πώς η οικονομική κρίση και σε ποιο βαθμό επηρεάζουν τον εθισμό στο διαδίκτυο.

Βιβλιογραφία

- American Psychiatric Association (1994). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (4th ed). Washington.
- Aro, S., Aro, H., Keskimaki, I.(1995).Socio-economic mobility among patients with schizophrenia or major affective disorder A 17-year follow-up. *British Journal of Psychiatry*,166,759-767.
- Beard, K.W.(2005). Internet addiction:A review of current assessment techniques and potential assessment questions. *Cyber Psychology and Behavior*, 8,7-14.
- Beard, K.W.(2005). Internet addiction: A review of current assessment techniquesand potential assessment questions. *Cyber Psychology and Behavior*, 8,7-14.
- Block, J.(2008). Issues for DSM-IV: Internet addiction. *American Journal of Psychiatry*, 165, 306–307.
- Broomhall, H.S. & Winefield, A.H. (1990). A comparison of the affective well-being of young and middle-aged unemployed men matched for length of unemployment. *British Journal Medical Psychology*, 63, 43-52.
- Byun, S., Ruffini, C., Mills, JE., Douglas, AC., Niang, M., Stepchenkova, S. et al.(2009). Internet Addiction: Metasynthesis of 1996–2006.*Quantitative research cyberpsychology & behavior*, 12, 203–207.
- Chen, P., Liu, S., Luo, L. (2007). A study on the psychological health of internet addiction disorder of college students. *Chinese Journal of Clinical Psychology* ,15, 40-42.
- Davis, R.A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological Internet use. *Computers in Human Behaviour*, 17, 187-195.
- Douglas et al.(2008). Internet addiction: Meta-synthesis of qualitative research for the decade 1996-2006. *Computers in Human Behaviour*, 24(6), 3027-3044.

- Frangos, CH.C., Frangos, C.C., Kiohos, A.P. (2009).Internet Addiction among Greek University Students:Demographic Associations with the Phenomenon, using the Greek versionof Young’s Internet Addiction Test.*International Journal of Economic Sciences and Applied Research*, 3 (1),49-74.
- Goldberg, I. (1996).Internet Addiction disorder. In Psychom.net. www.psycom.net
- Griffiths, M.(2000). Excessive internet use: implications for sexual behavior.*Cyber Psychology Behavior* 2000, 3, 537–552.
- Griffiths, M., Wood, R.(2000).Risk factors in adolcence: The case of glambling,videogame playing and the Internet. *Joyrnal Of Gambling Stydents*,16,199-225.
- Hall, A.S., Parsons, J.(2001). Internet addiction: College student case study using best practices in cognitive behavior therapy. *Journal of MentalHealth*, 23, 312–327.
- Hardie,E., Tee, M.Y.(2007).Excessine internet use:The Role of Personality,Loneliness and Social Support Networks in Internet Addiction. *Australian Journal of Emerging Techonologies and Society* ,5,34-47.
- Johansson, A., Gotestam, K.G. (2004). Internet addiction: characteristics of a questionnaire and prevalence in Norwegian youth (12-18 years). *Scandinavian Journal of Psychology*, 45,223-229.
- Kandell, J.J. (1998). Internet addiction on campus: The vulnerability of college students. *Cyber psychology & Behavior*, 1, 11-17.
- Kim, K., Ryu E., Chon, M., Yeun, E., Choi, S., Seo, J. & Nam, B. (2006). Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: A questionnaire survey. *International journal of nursing studies*, 43, 185-192.

- Leung, L. (2007). Stressful life events, motives for Internet use, and social support among digital kids. *Cyberpsychology Behavior*, 10, 204-14.
- Morahan-Martin, J.M. (2005.) Internet abuse: addiction? Disorder? Symptom? alternative explanations?. *Social Science Computer Review*, 23, 39-48
- Morahan-Martin, J.M., Schumacker, P. (2000). Incidence and correlates of pathological Internet use. *Computer Human Behaviour*, 16, 13-29
- Pallant, S., Bernardi, S., Quercioli, L. (2006). The shorter PROMIS questionnaire and the Internet Addiction Scale in the assessment of multiple addictions in a high-school population: prevalence and related disability. *CNS Spectrums* , 11, 966-974
- Paul, K., Moser, K. (2009). Unemployment impairs mental health: Meta-analyses. *Journal of Vocational Behavior* 74, 264-282.
- Ridings, C., Gefen, D. (2004). Virtual Community Attraction: Why People Hang Out Online. *Journal of Computer Mediated Communication*. <http://www.ascusc.org/jcmc/vol10/issue1/>
- Siomos, K., Floros, G., Makris, E., Christou, G., Hadjulis, M. (2013). Internet addiction and psychopathology in a community before and during an economic crisis. *Epidemiology and Psychiatric Sciences*: Cambridge University Press.
- Siomos, K.E, Dafouli, E.D, Braimiotis, D.A, Mouzas, O.D., Angelopoulos, N.V. (2008). Internet addiction among Greek adolescent students. *Journal of Cyberpsychol & Behavior*, 11, 653-657.
- Shapira, N.A., Lessig, M.C, Goldsmith, T.D., Szabo, S.T., Lazoritz, M., Gold, M.S., Stein, D.J. (2003). Problematic Internet use: Proposed classification and diagnostic criteria. *Depression and Anxiety*, 17, 207-216.
- Shapira, N.A., Goldsmith, T.D., Keck, P.E., Khosla, U.M., McElroy, M.L. (2000). Psychiatric features of individuals with problematic Internet use. *Journal of Affective Disorders*, 57, 267-272.

- Shams, M., Jackson, P.R.(1994). The impact of unemployment on the psychological well-being of British Asians. *Journal of Mental Health*,24,347-355.
- Stucker, D., Basu, S., Suhrcke, M., Coutts,A., Mckee, M. (2009).The public health effect of economic crisis and alternative policy responses in Europe: An empirical analysis. *Lancet* ,374,315–323
- Widyanto, L., Griffiths, M. (2006). Internet addiction: A critical Review.
- Whang, L.S., Lee, S., Chang, G. (2003).Internet over-users’ psychological profiles: a behaviour sampling analysis on internet addiction. *Cyberpsychol Behaviour*,6,143-50.
- Yang,C., Choe,B.,Baity,M.,Cho,J., Lee, J. (2005). SCL-90-R and 16PF Profiles of Senior High School Students with Excessive Internet use. *The Canadian Journal of Psychiatry*,7,.407-414.
- Yen,J.Y.,Yen,C.F.,Chen,C.C.,CHEN, S.H.,Ko, C.H. (2007).Family factors of Internet Addictionand Substance Use Experience in Taiwanese Adolsents.*Cybeer psychology and behaivioyr*,10,323-329
- Young, K.S. (1996). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. Paper presented at the 104th annual meeting of the American Psychological Association, August 11, 1996. Toronto, Canada.
- Young, K.S. (1999).Internet addiction:Symptoms,evaluation and treatment.In L.VandeCreek & T.Jackson (Eds).*Innovations in clinical practice:Asource book p.p.19-31*.Saracota Fl :Professional Resource.
- Young, K.S. (1998). Internet addiction:the emergence of a new clinical disorder. *Cyber Psychology & behavior* ,1, 237-244.
- Ullman, E. (2002). *Out of Time: Reflections on the Programming Life*. Mind Readings. Ed.Gary Colombo. Boston/NewYork: BedfordSt. Martin’s. 656-666.

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Δημητρίου, Π.(2014).Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στους προπτυχιακούς φοιτητές του ΕΜΠ.<http://dspace.lib.ntua.gr/handle/123456789/39254>
- Δράκος, Π., Σαματάς, Μ.(2012). Οικονομική κρίση:Στάσεις και αντιλήψεις φοιτητών και φοιτητριώντου Πανεπιστημίου Κρήτης.<http://www.soc.uoc.gr>
- Κάντζος, Κ.(2006).*ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ (Επαγγελματική, Επιχειρηματική, Εργασιακή)*.Αθήνα:Εκδόσεις Εμμανουηλίδης.
- Κουφάρης, Γ. (2010).Η παγκόσμια οικονομική κρίση και οι χρηματιστηριακές αγορές». *Περιοδικό Χρήμα*
- Μπούρα, Γ., Λύκουρας,Λ.(2011).Οικονομική κρίση και επιπτώσεις της στην ψυχική υγεία. *Εγκέφαλος* ,48 ,54-61.
- Τζουβέλας, Γ.,Γιωτάκος,Ο.(2011).Η χρήση του διαδικτύου και η παθολογική εμπλοκή με το διαδίκτυο σε δείγμα φοιτητών.*Τετραδια Ψυχιατρικής* , 22, 221-230
- *Χρήση-Κατάχρηση διαδικτύου*. Μονάδα εφηβικής υγείας. 2008. <http://www.youth-health.gr/gr/index.php?I=6&J=2&K=42>.
- Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας (2005).Η πορεία προς την ψηφιακή Ελλάδα. <http://www.infosoc.gr/infosoc/el-GR/sthnellada/operators/observation/>
- Πλατφόρμα διαδικτυακών υπηρεσιών Συμβουλευτικού κέντρου Φοιτητών www.iatronet.g

9 Παράρτημα 1

Αγαπητοί Συμμετέχοντες,

Στα πλαίσια διπλωματικής εργασίας του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών «ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ» του Τ.Ε.Ι. Λάρισας, διεξάγουμε έρευνα για τον εθισμό στο διαδίκτυο και την οικονομική κρίση. Οι απαντήσεις θα μείνουν ανώνυμες και εμπιστευτικές. Δεν θα συνδεθούν με κανένα τρόπο έτσι ώστε να αποκαλυφθεί η ταυτότητά σας. Καθώς δεν υπάρχει σωστή και λανθασμένη απάντηση, παρακαλώ απαντήστε τις παρακάτω ερωτήσεις σύμφωνα με το πως αισθάνεστε και ποιες είναι οι απόψεις σας αυτή τη δεδομένη χρονική στιγμή. Η συμμετοχή είναι εθελοντική.

1. **Φύλο:** Άνδρας Γυναίκα

2. **Ηλικία:** Ετών

3. **Τύπος μόνιμης κατοικίας:**

Αγροτική περιοχή

Ημιαστική περιοχή

Αστική περιοχή

4. **Σε ποιά τμήμα του Τ.Ε.Ι Λάρισας σπουδάζεις?**

Τμήμα Ηλεκτρολόγων μηχανικών.

Τμήμα Μηχανικών Πληροφορικής

Τμήμα Μηχανολόγων Μηχανικών

Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών

Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων

Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

Πρώην Τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων

- Πρώην Τμήμα Διοίκησης και Διαχείρισης Έργων
- Τμήμα Μηχανικής Βιοσυστημάτων
- Τμήμα Τεχνολόγων Γεωπόνων
- Πρώην Τμήμα Φυτικής Παραγωγής
- Πρώην Τμήμα Ζωικής Παραγωγής
- Τμήμα Ιατρικών Εργαστηρίων
- Τμήμα Νοσηλευτικής

5. Σε ποιά έτος σπουδών είσαι?

- 1 έτος 4 έτος
- 2 έτος 5 έτος και πάνω
- 3 έτος

6.(α) Σπουδάζεις στον τόπο που διαμένουν οι γονείς σου?

- ΝΑΙ ΟΧΙ

(β) Εάν ναι, μένεις κάτω από την ίδια στέγη με αυτούς?

- ΝΑΙ ΟΧΙ

7. Η επαγγελματική σου κατάσταση είναι:

- Άνεργος
- Εργαζόμενος σε ιδιωτικό τομέα
- Εργαζόμενος σε δημόσιο τομέα

Ελεύθερος Επαγγελματίας

Άλλο

8. (α)Αφιερώνεις χρόνο σε δραστηριότητες που δεν αφορούν τις σπουδές σου (π.χ.αθλητισμό,χόμπι κτλ)?

ΝΑΙ ΟΧΙ

(β)Εάν ναι, πόσες ώρες την ημέρα αφιερώνεις σε αυτές/αυτά?

0,5 - 1 ώρα 6 - 7 ώρες

2 - 3 ώρες 7 ώρες και πάνω

4 - 5 ώρες

9. Πόσο καλά γνωρίζεις να πλοηγείσαι στο διαδίκτυο?

ΚΑΘΟΛΟΥ

ΛΙΓΟ

ΜΕΤΡΙΑ

ΠΟΛΥ

ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

10. Εδώ και πόσο καιρό χρησιμοποιείς το διαδίκτυο?

Λιγότερο από ένα χρόνο 3 χρόνια

1 χρόνο 4 χρόνια

2 χρόνια 5 χρόνια και πάνω

11. Πόσες ώρες την ημέρα αφιερώνεις στο διαδίκτυο?

- 0.5 - 1 ώρα 6 - 7 ώρες
 2 - 3 ώρες 8 - 9 ώρες
 4 - 5 ώρες 10 και πάνω ώρες

12. Για ποιόν από τους παρακάτω λόγους αφιερώνεις περισσότερο χρόνο στο διαδίκτυο?

- Δουλειά Διασκέδαση

13. Ποιά από τις παρακάτω λειτουργίες χρησιμοποιείς κυρίως όταν είσαι συνδεδεμένος?

- E-mail (ηλεκτρονικόταχυδρομείο)
 Social Networking (Facebook/ MySpace/ Hi5)
 Chatting (συζητήσεις)
 Ενημέρωση/ Πληροφόρηση
 On line παιχνίδια
 Ηλεκτρονικές αγορές

14. (α) Εάν δουλεύεις ποιά είναι το μηνιαίο εισόδημά σου?

- 0 - 500 ευρώ 1001- 2000 ευρώ
 501 - 1000 ευρώ 2001 ευρώ και πάνω

(β) Εάν δε δουλεύεις, ποιά είναι το μηνιαίο εισόδημα με το οποίο σε χρηματοδοτεί η οικογένεια σου κάθε μήνα?

- Δεν έχει καθόλου εισόδημα. 1001-2000 ευρώ
 0 - 500 ευρώ 2001- 3000 ευρώ

501 - 1000 ευρώ

3000 και πάνω

15. Πληρώνεις μόνος σου την συνδρομή σου στο διαδίκτυο?

ΝΑΙ ΟΧΙ

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	ΠάραΠολύ
16. Δυσκολεύεσαι να πληρώσεις τους λογαριασμούς του σπιτιού σου?	☐	☐	☐	☐	☐
17. Εάν έχεις εξωσχολικές δραστηριότητες ή χόμπυ έχει χρειαστεί να τα σταματήσεις εξαιτίας τις οικονομικής κρίσης?	☐	☐	☐	☐	☐
18. Εν όψη οικονομικής κρίσης έχεις σταματήσει τις εξόδους σου στα κέντρα εστίασης?(εστιατόρια, bar,café κ.τ.λ)	☐	☐	☐	☐	☐

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	ΠάραΠολύ
19. Δυσκολεύεσαι να πληρώσεις την συνδρομή σου στο διαδίκτυο?	☐	☐	☐	☐	☐
20. Εν όψη οικονομικής κρίσης θα έκοβες τη συνδρομή σου στο διαδίκτυο για να εξασφαλίσεις χρήματα?	☐	☐	☐	☐	☐
21. Θα σκεφτόσουν να αφήσεις ανεξόφλητους λογαριασμούς (π.χ. Δ.Ε.Η, Νερό, κοινόχρηστα) έτσι ώστε να εξασφαλίσεις χρήματα για να	☐	☐	☐	☐	☐

πληρώσεις την συνδρομή σου στο
διαδίκτυο?

22. Εν όψη οικονομική κρίσης θα
σκεφτόσουν να σταματήσεις όλες τις
δραστηριότητες οι οποίες μειώνουν τα
έσοδα σου για να εξασφαλίσεις την
συνδρομή σου στο διαδίκτυο?

Ποτέ Σπάνια Πού Αρκετά Συχνά Πάντα
και
πού
συχνά

23. Πόσο συχνά παραμένεις
συνδεδεμένος/η για περισσότερο
χρόνο από αυτόν που αρχικά
σκόπευες?

24. Πόσο συχνά παραμελείς τα
μαθήματα και τις υποχρεώσεις της
σχολής σου για να περάσεις
περισσότερο χρόνο στο διαδίκτυο?

25. Πόσο συχνά προτιμάς τον
ενθουσιασμό που σου προσφέρει το
διαδίκτυο από το να περάσεις χρόνο
με το ταίρι σου?

26. Πόσο συχνά δημιουργείς νέες
σχέσεις με διαδικτυακούς χρήστες?

Ποτέ Σπάνια Πού Αρκετά Συχνά Πάντα
και συχνά
πού

27. Πόσο συχνά σου κάνουν παρατήρηση οι άνθρωποι του στενού σου κύκλου (φίλοι,οικογένεια) για το χρόνο που δαπανάς στο διαδίκτυο?

28. Πόσο συχνά έχουν επηρεαστεί αρνητικά οι βαθμοί σου στη σχολή εξαιτίας του χρόνου που δαπανάς στο διαδίκτυο?

29. Πόσο συχνά ελέγχεις το ηλεκτρονικό σου ταχυδρομείο προτού κάνεις αυτό που σκόπευες (π.χ.να ξεκινήσεις διάβασμα, να φας, να κοιμηθείς κ.α)

30. Πόσο συχνά επηρεάζεται η παραγωγικότητα σου και δεν είσαι συνεπής στις υποχρεώσεις των μαθημάτων της σχολής σου εξαιτίας του διαδικτύου?

31. Πόσο συχνά γίνεσαι αμυντικός ή μυστικοπαθής όταν σε ρωτάνε οι άλλοι τι κάνεις όσο είσαι συνδεδεμένος?

32. Πόσο συχνά όταν προσπαθείς να απαλλαγείς από δυσάρεστες σκέψεις που σε αναστατώνουν, χαλαρώνεις

με το να κάνεις σκέψεις σχετικές με το διαδίκτυο?

33. Πόσο συχνά πιάνεις τον εαυτό σου να ανυπομονεί για το πότε θα συνδεθεί ξανά?

34. Πόσο συχνά φοβάσαι ότι η ζωή σου χωρίς το διαδίκτυο θα ήταν βαρετή, άδεια, θλιβερή?

Ποτέ Σπάνια Πού Αρκετά Συχνά Πάντα
και συχνά
πού

35. Πόσο συχνά θυμώνεις, εκνευρίζεσαι ή φωνάζεις όταν κάποιος θέλει να σου αποσπάσει την προσοχή ενώ είσαι συνδεδεμένος στο διαδίκτυο?

36. Πόσο συχνά χάνεις τον ύπνο σου εξαιτίας νυχτερινών προσβάσεων στο διαδίκτυο?

37. Πόσο συχνά ενώ κάνεις κάτι άλλο σκέφτεσαι το διαδίκτυο και φαντασιώνεσαι να είσαι συνδεδεμένος?

38. Πόσο συχνά πιάνεις τον εαυτό σου να λέει «λίγα λεπτά ακόμα» όταν είσαι συνδεδεμένος στο διαδίκτυο?

39. Πόσο συχνά προσπαθείς να μειώσεις το χρόνο που αφιερώνεις

στο διαδίκτυο και αποτυγχάνεις?

40. Πόσο συχνά κρύβεις όταν σε ρωτάνε οι άλλοι τη διάρκεια που ήσουν συνδεδεμένος στο διαδίκτυο?

41. Πόσο συχνά προτιμάς να περνάς περισσότερο χρόνο συνδεδεμένος από το να βγαίνεις έξω με παρέα?

42. Πόσο συχνά νιώθεις απογοητευμένος, νευρικός, κακόκεφος όταν είσαι εκτός σύνδεσης διαδικτύου και όταν συνδέσαι στο διαδίκτυο αυτά τα συναισθήματα υποχωρούν?